

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

Sport sluchově postižených

Sport for people with hearing impairment

České Budějovice
2011

Vedoucí diplomové práce:
PaedDr. Helena Havlisová, Ph.D.

Vypracoval:
Pavel Bayerl

Abstrakt

Diplomová práce je tvořena dvěma částmi; teoretickou a praktickou. Teoretická část je zaměřena na specifika těžkého sluchového postižení s akcentem na vývoj a stimulaci pohybových dovedností a na význam tělesných cvičení a sportu pro osobnost sluchově postižených. Zde budou popsána odvětví pro tuto skupinu handicapovaných. Cílem praktické části je podrobná analýza a zhodnocení nabídky sportovního vyžití pro těžce sluchově postižené děti a mládež v Jihočeském kraji.

Bayerl, P. Sport sluchově postižených: diplomová práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra pedagogiky a psychologie, 2011. Vedoucí práce: PaedDr. Helena Havlisová, Ph.D.

Abstract

This diploma thesis consists of two parts, a theoretical part and a practical part. The theoretical part is focused on the specificity of the hearing impaired with accent on the evaluation and stimulation of movement abilities. It shows the importance of physical exercises and sports for a personality of these handicapped people. The suitable sports activities for this group of disabled will be described there. The aim of the practical part is an analysis and evaluation of the sports offers and facilities for the hard disabled children and youth of hearing impaired in the South Bohemia.

Bayerl, P. Sport for people with hearing impairment: Diploma thesis. České Budějovice: University of South Bohemia, Pedagogical fakulty, Department of Pedagogy and Psychology, 2011. Supervisor of the diploma thesis: PaedDr. Helena Havlisová, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně a použil jen prameny uvedené v seznamu literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

.....

datum

.....

Podpis

Poděkování:

Rád bych poděkoval všem, kteří mi významně pomohli při zpracování mé diplomové práce, v první řadě vedoucí práce PaedDr. Heleně Havlisové, Ph.D. za cenné rady a připomínky. Dále bych chtěl poděkovat Mgr. Davidu Ryjáčkovi a Mgr. Renátě Brabcové, kteří mi pomohli získat důležité informace při mém výzkumném šetření.

.....

Podpis

Obsah

1. Úvod	8
2. Teoretická část	9
2.1 Pojem sluchové postižení	9
2.2 Rozdělení sluchových vad	10
2.2.1 <i>Období vzniku postižení</i>	10
2.2.2 <i>Místo vzniku postižení</i>	11
2.2.3 <i>Stupeň postižení</i>	13
2.3 Vývojové zvláštnosti těžce sluchově postižených	15
2.3.1 <i>Vliv sluchového postižení na osobnost</i>	16
2.3.2 <i>Komunikace těžce sluchově postižených</i>	17
2.3.3 <i>Socializace těžce sluchově postižených</i>	18
2.4 Psychomotorický vývoj těžce sluchově postižených	19
2.4.1 <i>Vztah pohybu a řeči</i>	19
2.4.2 <i>Vývoj dítěte se sluchovým postižením</i>	20
2.4.3 <i>Psychomotorická cvičení v praxi a jejich cíl</i>	20
2.4.4 <i>Různé typy psychomotorických cvičení</i>	22
2.5 Význam tělesných sportů sluchově postižených	23
2.5.1 <i>Sluchové postižení a sport</i>	26
2.5.2 <i>Tělesná cvičení sluchově postižených</i>	29
2.5.3 <i>Náprava a rehabilitace sluchových vad</i>	31
2.5.4 <i>Návrh cvičební jednotky ZTV sluchově postižených</i>	33
2.5.5 <i>Historie sportu sluchově postižených</i>	35
2.5.6 <i>Dnešní sport sluchově postižených</i>	39
2.5.7 <i>Největší úspěchy našich neslyšících sportovců</i>	40
3. Praktická část	42

3.1 Cíl práce a výzkumné otázky	42
3.2 Organizace výzkumného šetření.....	42
3.3 Metody šetření.....	45
4. Výsledky šetření a jejich interpretace.....	47
5. Shrnutí	67
6. Závěr	69
7. Seznam použité literatury	70
8. Seznam příloh.....	74

1. Úvod

Sport a pohyb vůbec patří mezi oblíbené aktivity člověka v každém věku. Nezáleží na talentu, ale na chuti či možnostech jedince. Podpora rodiny je důležitá zejména tehdy, když se rozhodneme pro sport vrcholový.

V současné době se sportovním aktivitám na různé úrovni mohou díky speciálním pomůckám věnovat i handicapovaní. Sám jsem se o tom přesvědčil už jako desetiletý. V té době jsem měl možnost strávit letní čtrnáctidenní pobyt se skupinou sluchově postižených dětí v Dánsku. Organizace YMCA (Křesťanské sdružení mladých lidí) tam pořádala setkání postižených dětí z několika evropských zemí. I přes rozdílné kořeny a jazykovou bariéru si všichni rozuměli, a to zejména při sportovních aktivitách.

Už tehdy jsem se přesvědčil, že nic není nemožné. Že i zdánlivě nepřekonatelné bariéry mohou odolat vůli, trpělivosti a ctízádnosti. To se projevilo i během mé trenérské praxe v oblasti tenisu a atletiky. I u méně talentovaných a handicapovaných dětí lze při dobré vůli a touze po úspěchu dosáhnout viditelných úspěchů trvalého charakteru.

Pro svou diplomovou práci jsem si proto vybral téma Sport sluchově postižených, neboť tento handicap ještě neznamená vyřazení člověka ze sportovních aktivit.

2. Teoretická část

V této části práce se věnuji výrazům, které jsou pro ni podstatné. Má snaha je vysvětlit pojem sluchové postižení, období jeho vzniku, místa a stupeň. Dále popíšu vývojové zvláštnosti sluchově postižených a jejich psychomotorický vývoj. Nakonec zmíním význam tělesných sportů těžce sluchově postižených.

2.1 Pojem sluchové postižení

Jednou z nejtěžších vad, které ovlivňují negativně vývoj člověka, je určitě vada sluchová. Sluchem přijímá člověk informace o dění v okolí. Má význam pro získávání tělesných dovedností. Sluchové postižení negativně působí i na vývoj sociálních vztahů, může způsobit i vznik emociálních poruch (Strnadová, 2002).

S maximální podporou okolí lze psychický rozvoj postiženého úspěšně korigovat. Tím se zároveň dají budovat základy emociálních vazeb na okolí.

Sluch má nejen vliv na vývoj řeči u jedince, ale i na rozvíjení jeho psychiky

Potvrzuje to i často citovaný výrok Heleny Kellerové: „Slepota odděluje člověka od věcí, hluchota od lidí.“ (<http://ruce.cz/clanky/1/1-svet-neslysicich>)

Kellerová ukázala svým nelehkým životním osudem a hlavně svým přístupem při překonávání těžkého handicapu, že i postižený člověk může prožít kvalitní život a být plnohodnotným partnerem zdravých lidí. Pro kontakt sluchově postižených s populací slyšících je důležitá i znalost mluvené (zvukové) řeči. Ta je nezbytným předpokladem pro rozvíjení schopnosti číst. Výchova ke čtenářství umocňuje zároveň možnost dalšího vzdělávání. Čím vyššího stupně vzdělanosti postižený člověk dosáhne, tím snadněji se zařadí mezi zdravou populaci.

Ve vývoji jedince je řeč též důležitým aspektem úspěšné socializace. Proto je třeba zvyšovat jazykovou úroveň lidí sluchově postižených tak, aby odpovídala možnostem dnešní technické pomoci a zároveň znalostem současné speciální pedagogiky. Na místě je značný pedagogický optimismus a vstřícnost laické veřejnosti. Jde o trvalou iniciativní spolupráci všech zainteresovaných sociálních skupin.

Strnadová (2002), která se zajímá o vzdělávání a výchovu osob se sluchovým postižením, se zaměřuje zpravidla na povahu a charakter sluchových vad, jejich

diagnostiku, na nápravu vad sluchu, na výuku mluvené nebo znakové řeči. Úkolem této práce je soustředit se na metodiku v tělesné výchově a sportu pro osoby se sluchovým postižením.

Sluchové funkce mohou být poškozeny *dočasně* nebo *trvale*. Dočasné nedostatky sluchového vnímání jsou odstranitelné. Proto je nenazýváme sluchovým postižením, ale pouze poruchou sluchové funkce.

2.2 Rozdělení sluchových vad

Existuje celá řada přístupů k dělení sluchových poruch. Lejska (2003) za nejzákladnější kritéria považuje **období** a **místo** vzniku postižení a zároveň jeho **stupeň**.

2.2.1 Období vzniku postižení

Vrozené sluchové vady mohou být *geneticky podmíněné*. Na tento stav sluchu může mít vliv asi 30 genů. Nositelé jednoho zdravého a jednoho poškozeného znaku slyší. Stává se, že dítě je v ranném věku pouze nedoslýchavé (Lejska, 2003). Tato vada však postupně může přejít až v úplnou hluchotu. U dědičné hluchoty jsou zbytky sluchu symetrické, dráždivost vestibulárního ústrojí je zachovaná

Sluchovou vadu může jedinec získat také *kongenitálně*. Jedná se buď o *dobu prenatální*, způsobenou onemocněním matky během těhotenství, zejména v prvních třech měsících (spalničky, zarděnky, toxoplazmoza) nebo vliv RTG záření. Komplikace mohou nastat i *v době perinatální*. Podílet se na nich může obtížný porod, nízká porodní váha, asfyxie (rozumíme nedostatek kyslíku před porodem, během porodu a bezprostředně po porodu), porodní žloutenka .

Vady sluchu může dítě získat i *před fixací řeči*, zpravidla do začátku školní docházky. Získané řečové dovednosti se rozpadají například v důsledku prodělání nějaké infekční choroby (často virového charakteru), jako jsou zarděnky, spalničky, spála, meningoencefalitida, příušnice, zánět mozkových blan. Svou roli hraje i poškození mozku v důsledku úrazu hlavy nebo léčba onkologického onemocnění (vliv ozařování, chemoterapie). Častým problémem jsou i opakované záněty středního ucha.

Sluchové vady *získané po fixaci řeči* spadají zpravidla do průběhu školní docházky až k následné dospělosti. Sem lze zařadit i tzv. stařeckou nedoslýchavost. Jedná se o odumírání nenahraditelných sluchových buněk. V období dospělosti může být komunikační schopnost člověka narušena také poraněním hlavy, dlouhodobou silnou zvukovou zátěží (hlučná pracovní prostředí – od 85 dB výše). Svou roli mohou hrát i vědomá či nevědomá konzumace a vliv toxických látek.

2.2.2 Místo vzniku postižení

Šlapák a Floriánová (1999) z tohoto hlediska rozlišují dvě základní skupiny vad sluchu: *postižení periferní* a *centrální*. Při diagnostice sluchového postižení je nutno přihlížet k několika ukazatelům: k možné příčině, k druhu, typu a stupni postižení. Navíc nesmíme opominout ani dobu, kdy se postižení projevilo.

U *centrálního postižení* je sluchový orgán funkční při normálním sluchovém tónovém prahu. K *centrální nedoslýchavosti* či *hluchotě* patří komplikované poruchy sluchu postihující korový a podkorový systém. V mozku dochází k abnormálnímu zpracování zvukového signálu.

Vjemy však nejsou dále zpracovány v podkorových a korových jádrech. Takový člověk nerozpoznává sluchem význam slyšených slov. Slyší sice i bez sluchadla, ale rozeznává pouze zvuky. Ve středním a vnitřním uchu vznikají na organickém základě *periferní postižení* sluchu. Korová jádra v mozku však nejsou organicky postižena. Sníženou schopnost vnímat zvuk nazýváme *nedoslýchavostí (hypacusis)*. Odborným termínem pro *úplnou hluchotu* je *anacusis*.

Periferní nedoslýchavost či hluchota se dělí na převodní a percepční. Převodní hluchota je nejběžnějším typem sluchového postižení. Dá se velmi úspěšně vyrovnat technickými pomůckami – sluchadly. Projevuje se snížením sluchových vjemů ve všech tónech. Nikdy nevede k hluchotě. V převodním ústrojí - středním uchu – nedochází totiž k vyšší ztrátě slyšitelnosti než 60 dB. Tato skutečnost odpovídá hlasitosti běžné konverzační řeči. Lidé s tímto typem sluchového postižení jsou schopni při zesílení zvuku rozlišit hlásky lidské řeči. Protože hlásky nazýváme fonémy, mluvíme o tzv. fonematickém sluchu.

S pomocí techniky mohou takto postižení jedinci žít zcela normálním životem. V dorozumívání s dobře slyšícími lidmi nemají žádná závažná omezení. Mohou

používat i běžný telefon. Ke kvalitnímu porozumění mluvené řeči pouhým sluchem však potřebují vhodné akustické podmínky. Hovor několika současně mluvících osob či hlučné prostředí sluchadlo zesiluje. Tyto nežádoucí zvuky lze eliminovat naprogramováním nejmodernějších sluchadel. Takto drahé přístroje si však může dovolit pouze málokdo. Proto nedoslýchavý jedinec v nepřiměřeně hlučném prostředí obtížně rozpoznává hlásky i se sluchadlem.

U jednoho člověka se převodní a percepční typy sluchových postižení často kombinují.

U percepčního typu sluchové vady jde o postižení blanitého labyrintu vnitřního ucha (kochley). Mluvíme proto o *kochleárních poruchách*. V podstatě jde o poškození zvukocitlivých vláskových buněk v Cortiho orgánu. K nim řadíme zároveň poruchy drah sluchového nervu (suprakochleární poruchy). Ve zvukocitlivých vláskových buňkách Cortiho orgánu uloženého ve vnitřním uchu probíhají základní fáze rozlišování tónů. Důsledkem snížení a zároveň zkreslení sluchových vjemů je pak deformované slyšení. Vyšší ztráty sluchu proto neumožňují rozlišovat jednotlivé hlásky ani při použití elektronických pomůcek – sluchadel. Lidé s touto poruchou nedokážou rozlišit sluchem mluvenou řeč, nemají fonemický sluch.

Velké zesílení zvuku je vnímáno jako nepříjemné až bolestivé. Způsobuje to právě funkce zbývajících zvukocitlivých vláskových buněk ve vnitřním uchu. Tento jev má obdobný účinek, jako by byl snížen práh bolesti. Nazývá se vyrovnání hlasitosti nebo-li *recruitment*.

Takový člověk neslyší normální hlasitou řeč. Na křik však často reaguje až přehnaně negativně, přestože nerozumí obsahu sdělení. Zdravý člověk takové zvuky bolestivě nevnímá.

Stupeň sluchového postižení se může u člověka v průběhu života měnit. Setkáváme se i s tzv. *kombinovaným typem* sluchového postižení. Jde o vadu, kdy na každém uchu mohou být nejen jiné zbytkové hodnoty sluchu, ale zároveň člověk rozdílně vnímá i jednotlivé tóny. Neexistují dva lidé s úplně stejným sluchovým postižením. Proto je dělení do schématických kategorií podle typu a stupně postižení nesmírně obtížné.

Málokdy se však setkáme s dítětem, které nemá žádné zbytky sluchu. U těchto jedinců je však tónová frekvence mimo oblast lidské řeči. Navíc často ani nedokážou určit zdroj zaslechnutého zvuku. Proto tuto vadu označujeme tzv. *praktickou hluchotou*, odborný název *surditas*. Můžeme však konstatovat, že v populaci se nejčastěji

setkáváme s lidmi nedoslýchavými. Je jich asi dvacetkrát více než neslyšících. U obou těchto skupin jsou ovšem metody a prostředky výchovy a vzdělávání rozdílné.

2.2.3 Stupeň postižení

Strnadová (2002) definuje hranici mezi nedoslýchavostí a praktickou hluchotou jako schopnost vnímat slovní řeč a porozumět jí sluchovou cestou. Porozumění člověk dosahuje s pomocí sluchadel nebo i bez nich. Podle stupně ztráty sluchu rozlišujeme různá teoretická dělení. Srovnáme mezinárodní klasifikaci a dosavadní dělení, které se používá u nás.

Mezinárodní klasifikace

Slovní označení:	Průměrná ztráta sluchu:
Normální sluch	0 až 25 dB
Lehká nedoslýchavost	26 až 40 dB
Střední nedoslýchavost	41 až 55 dB
Středně těžké postižení sluchu	56 až 70 dB
Těžké postižení sluchu	71 až 90 dB
Velmi závažné postižení	více než 91 dB

(Strnadová, V. 2002, s. 10)

Dosavadní dělení v surdopedické praxi u nás:

Slovní označení:	Průměrná ztráta sluchu:
Lehká nedoslýchavost	20 až 40 dB
Střední nedoslýchavost	40 až 70 dB
Těžká nedoslýchavost	70 až 90 dB
Zbytky sluchu	
Hluchota praktická a úplná	

(Strnadová, V. 2002, s. 10)

Uvedené údaje představují součty naměřených hodnot v různých frekvenčních pásmech. Nevypovídají však o skutečných sluchových vjemech jedince. Jedná se pouze o číselné údaje průměrných sluchových ztrát v decibelech. Jak už bylo uvedeno, stupeň sluchového postižení může být na každém uchu různý. Člověk s jednostrannou hluchotou není považován za neslyšícího. Zdravým uchem může nejen řeč vnímat, ale zároveň si ji i spontánně osvojit.

Sluchová postižení lze hodnotit jak z pohledu medicínského, tak z pohledu speciálně pedagogického. V současnosti se nejčastěji hovoří o dvou základních koncepcích pojetí sluchového postižení. Stav, kdy je znemožněna nebo zásadním způsobem narušena schopnost slyšení, je obsahem *patologizujícího pojetí*. Předpokládá se, že tuto vadu lze dostupným způsobem efektivně léčit či kompenzovat. Touto kompenzací se myslí jak přímé použití technických prostředků, tak využití speciálně pedagogických postupů, které vedou k překonání snížené komunikační kompetence jedince. Tím se zmírňují důsledky sluchového postižení.

Na skupinu osob se sluchovými vadami můžeme pohlížet i z tzv. *socio-kulturního* pojetí sluchové vady. Bez ohledu na míru či rozsah postižení hovoříme o lidech s odlišným komunikačním modelem. Takoví lidé mají svůj jazyk, historii, kulturu a hodnotový systém. Setkávají se však se zcela specifickými životními podmínkami, které je provázejí a ovlivňují po celý život.

Z pohledu výchovy a vzdělávání sluchově postižených nelze opominout nutnost integrace těchto osob, a to nejen v oblasti vzdělávání, ale zejména v celoživotním procesu. Komunikační deficit se projevuje jak v rozvoji osobnostních rysů člověka, tak v rozvoji jeho sociálních dovedností. Co nejvyšší míra nezávislosti sluchově postižených osob pak může přímo ovlivnit jejich schopnost obstát v konkurenci na trhu práce. Získávání sociálních vědomostí a dovedností negativně ovlivňuje sluchové postižení v raném věku. Důležitou roli zde hraje *interpersonální inteligence*. Je uváděna jako inteligence pro lidské vztahy a vyžaduje určitou míru sociální zkušenosti založené na kvalitě komunikace.

2.3 Vývojové zvláštnosti těžce sluchově postižených

Během prvního roku života se nesetkáme s výraznějšími odlišnostmi mezi dětmi zdravými a sluchově postiženými. V této době i těžce sluchově postižené děti začínají se svým okolím komunikovat prostřednictvím broukání. Je to vrozený projev dítěte (Vágnerová, 1999). Chybí však zpětná vazba, a proto už dítě nezačne žvatlat. Větší rozdíl se začne projevovat až na konci prvního roku života. Tehdy začíná zdravé dítě řeči rozumět, ale dítě postižené má první problémy v sociální interakci. Všechny pohybové aktivity zvládá, ale často pomaleji. Zpomaluje se též rozvoj poznávacích procesů. Problémy jsou zejména při pochopení abstraktních výrazů.

Dítě má vyjadřovací schopnost omezenou. Obtížně dává najevo nejen své potřeby, ale zejména pocity. Zpravidla používá jen posunky, kterým rozumí pouze členové úzké rodiny. Těžko navazuje kontakt se svými vrstevníky. Po jejich přítomnosti však pochopitelně touží a jen těžko se smiřuje se skutečností, že si nerozumí. Společná hra se zdravými dětmi pak často končí pláčem, v některých případech může dojít až k agresivnímu projevu handicapovaného dítěte. Při opakování podobných situací se často takový jedinec uzavírá do sebe nebo se naopak snaží prosadit za každou cenu. Toto chování si mnohdy nese až do dospělosti.

Pocit sebestřednosti a sebeprosazování začíná už v předškolním období. Snaha uplatnit se v kolektivu vede ke zvýšené motorické aktivitě. Projevuje se rychlými nadbytečnými pohyby, často spojenými s nekontrolovatelnými výbuchy afektu. Toto impulzivní jednání odporuje společenské normě, ale dítě necítí pocit viny, protože si se svým okolím nerozumí. Nedostatečná slovní komunikace se stává v kontaktu s lidmi největším problémem. Nemůže ji zcela nahradit ani znaková řeč. Tyto problémy přetrvávají i ve školním věku. Přestože už dítě zvládá odezírání, jde o velkou zátěž psychiky. Plné soustředění může spolu s netrpělivostí a nedostatečnou koncentrací vyvolávat napětí. Následné emotivní výbuchy jsou pak jen odrazem nespokojenosti.

Těžkým obdobím pro sluchově postižené děti je samozřejmě i období puberty. Tady záleží na citlivém přístupu okolí. Do popředí se dostává snaha komunikovat a navazovat kontakty s novými přáteli. Díky novým komunikačním možnostem (mobilní telefony, počítače) to není až zas takový problém. Ten nastává v okamžiku osobního kontaktu. Navázané přátelství často pro nepochopení končí. Opakované zklamání může pak ovlivnit i celý další dospělý život. Proto je důležité nabídnout sluchově postiženým

takové aktivity, kde by byl jejich handicap co nejmenší zátěží. Tou nejlepší variantou je sport, ať už závodní či rekreační.

2.3.1 Vliv sluchového postižení na osobnost

Každé sluchové postižení způsobuje ve svém důsledku podnětovou deprivaci. Zvukové podněty mohou být omezeny, ba dokonce úplně eliminovány (Vágnerová, 1999). Sekundárním handicapem sluchově postiženého se tak stává komunikační bariéra. Problémy se pak projevují v nedostatečném rozvoji schopností ovládat mluvenou řeč. Dalším negativním rysem jsou nedostatky v oblasti porozumění mluvenému slovu. Nedokonalý rozvoj řeči ovlivňuje oblast poznávacích procesů, zapojování jedince do společnosti či vyvolává negativní pocity z vlastních osobnostních kvalit.

Přijatelné sluchové funkce, která by umožňovala osvojení řeči, odpovídá pásmo středně těžké nedoslýchavosti (60-70 dB – Krahulcová, 1996). Důležitým momentem v sekundárních následcích sluchového postižení je doba, kdy k tomuto omezení došlo. Stupeň i závažnost poruchy se v průběhu života může měnit. Největším problémem je samozřejmě osvojování mluvené řeči pro jedince, kteří trpí touto poruchou od narození. Různé stupně sluchového postižení se mohou objevit až u devadesáti procent sluchově postižených dětí, které se narodí slyšícím rodičům (Kročánová, 2000). Zde pak dochází k velké frustraci a permanentní zátěži dospělých, kteří se jen těžce smiřují s faktem, že mají sluchově postižené dítě.

Tato situace klade velké nároky nejen na rodinu, ale i na širší okolí. Je důležité postupně utváření vhodné komunikace s neslyšícím dítětem. Tento proces nelze nijak uchvátat. Úspěšná a plnohodnotná komunikace nese s sebou celou řadu pracovních i společenských omezení. Je zejména nutné dávat si pouze splnitelná očekávání a zvolit adekvátní výchovné přístupy k dítěti. Největší podíl na vytváření komunikačních signálů má určitě matka dítěte. Už od počátku může učit dítě reagovat na různé podněty, které nemusí vždy nutně souviset s mluvenou řečí. První reakce jsou při navazování kontaktu zcela přirozené. Dítě instinktivně reaguje na úsměv, pohazení či každodenní úkony jemu příjemné – mazlení, koupání.

Snaha naučit postižené dítě co nejefektivněji komunikovat s okolím by měla v sobě zahrnovat i pozornost na ostatní smysly. Sluchové postižení by mohlo souviset i

s narušením koordinace pohybů. Přesnost jemné motoriky je proto třeba dostatečně procvičovat. Podněty rozvíjející tuto oblast nejsou natolik rozsáhlé. Jejich chápání může být provázeno potížemi. Tato činnost vyvolává však ve svém důsledku nejen emociální pohodu, ale má velký vliv i na fyzické zdraví člověka.

2.3.2 Komunikace těžce sluchově postižených

Největším problémem při komunikaci těžce sluchově postižených je vytvoření odpovídajícího komunikačního systému. Jedním z nejdůležitějších prostředků je *používání a vnímání znakové řeči* (Vágnerová, 1999). Tu se mohou učit děti už od narození. Je založena na zachované schopnosti zrakového vnímání. Sluchově postižení rodiče mají samozřejmě výhodu. Snadno učí znakovou řeč své děti a ty si ji také osvojují s daleko větší lehkostí než děti, jimž je znaková řeč vysvětlována ve speciálních školách.

Znaková řeč má svá významná specifika. Základním charakteristickým prvkem je mnohoznačnost jednotlivých znaků. Odlišná je i gramatika. Slova se neskloňují, některé předložky se vynechávají, liší se i slovosled od řeči mluvené. Většina slyšící populace však znakové řeči nerozumí, proto může její používání vytvořit bariéru mezi oběma skupinami. I přes tyto výhrady se znaková řeč řadí mezi významné komunikační prostředky neslyšících .

Lidé, kteří mají v důsledku nějakého onemocnění či zranění alespoň zbytky sluchu, mohou celkem úspěšně využít metody odezírání. Samotná výuka mluvené, artikulované řeči je u těžce sluchově postižených velmi obtížná. Není vhodné ji však úplně vynechat, aby se alespoň částečně odbourala izolace v majoritní společnosti slyšících. Ti by měli při kontaktu se sluchově postiženým člověkem pomalu a přesně artikulovat a zároveň mu umožňovat zrakový kontakt. Je správné tuto verbální komunikaci doplnit i komunikací neverbální, vhodnými posunky či grimasami. Je vhodnější používat krátké věty a při sebemenším zaváhání postiženého člověka informace zopakovat. Odezírání si vyžaduje velkou koncentraci pozornosti. Proto je třeba vyhýbat se složitým slovním obrátům. Při předávání velkého množství informací lze nechtěně vyvolat napětí, které může vést až ke zkratkovitě reakci postiženého. Tato úzkost se pak přenesení až k nezvládnutí situace, kdy se člověk dostane do velkého stresu a ztrácí schopnost sebeovládání.

Sluchově postižení nemohou sluchově svou řeč kontrolovat, a to ani melodii či hlasitost. Nepřesná artikulace vede k obtížně srozumitelnému projevu. Stává se, že zaměňují význam jednotlivých slov, neboť ho sami přesně neznají. Jejich slovní zásoba je velmi omezená. Těžko udržují kontext svého projevu nebo chybně reagují na promluvu člověka, s kterým právě komunikují. Nedokáží vstřebat rychlý pohyb rtů při artikulaci, a tak dochází k omylům. Proto se většinou verbální komunikaci vyhýbají. Pocit napětí a nejistota správného pochopení mluveného textu jim způsobují nepříjemné pocity.

Handicap sluchově postižených se samozřejmě odráží i v jejich myšlení. Nesprávným porozuměním mluvenému slovu mohou neadekvátně zareagovat na běžnou situaci, což je pro slyšící populaci těžko pochopitelné. I nadprůměrně inteligentní jedinci se tak lehce dostávají do problémů, které jsou pak pro ně jen obtížně řešitelné. Navíc mají i nedostatky ve správném porozumění obsahu jednotlivých slov v psaném textu. Obdobné problémy se mohou objevit i v psaní. Znaková řeč spočívající ve vyjadřování celých slov je odlišná od hláskového systému psaného projevu. Sluchově postižení neznají dostatečně jazyk, a proto často dělají při psaní chyby. Různé administrativní výkony se mohou stát pro ně velkým problémem. Je vhodné těmto situacím předejít a nabídnout odpovídající pomoc. Handicap nelze v žádném případě podceňovat. Na druhé straně je nutné nechat postiženému člověku dostatek prostoru pro seberealizaci.

2.3.3 Socializace těžce sluchově postižených

Sluchově postižení mají problémy i se svým zařazením do společnosti. Tím se myslí nejen jejich zařazení pracovní, ale i orientace v mezilidských vztazích. Obtížně sdělují své pocity a potřeby, stejně tak někdy chybně chápou určité normy chování (Vágnerová, 1999). Využívají nápodoby vystupování ostatních lidí. Ne vždy si však vyberou vhodnou modelovou situaci. Každý neúspěch v oblasti komunikace pak berou velmi vážně. Mohou si v sobě vypěstovat až negativistický postoj k okolí. S touto podezřívavostí se pak raději stáhnou do izolace od společnosti. Navázání kontaktu s takto zklamanými lidmi bývá nadále nesmírně obtížné. Tito lidé se schovávají za jazykovou bariéru, neboť si připadají méně inteligentní. Jen málokdy si tak dokáží po celý život udržet adekvátní postavení mezi slyšícími.

Problémem bývají zejména potíže v sebeovládání. Snadno projevují své emoce doprovázené mimikou a pantomimou. Okolí často těmto projevům lehce porozumí, ale přijímá je s despektem. Neslyšící se tak stávají pro své projevy terčem posměváčků, a to zejména u skupin těžko přizpůsobivých lidí.

2.4 Psychomotorický vývoj těžce sluchově postižených

Vzájemná vazba psychického a tělesného vývoje se nazývá vývojem psychomotorickým. Oba faktory se navzájem ovlivňují (Půstová, 1997). Psychomotorický vývoj je součástí celkového rozvoje osobnosti. Proto se s tímto pojmem setkáme jak v pediatrii, tak neurologii, psychologii či ve speciálně pedagogické literatuře.

Sluchové postižení zpravidla *významně negativně neovlivňuje* vývoj motoriky, pokud se nejedná o souběžné postižení více vadami. Tempo vývoje člověka je u každého individuální. Existují tabulky, které přibližně nastiňují, jaké činnosti by mělo dítě v určitém věku umět. Časové odlišnosti jsou však samozřejmostí. Tempo vývoje lze ovlivňovat. Působí zejména prostředí, ve kterém je dítě vychovááno. Důležité jsou adekvátní podněty podporující činnost mozku a nervového systému. Rodiče se musí dostatečně věnovat svému dítěti ve všech jeho vývojových etapách. V případě, že mají pocit, že jejich dítě v nějakém směru zaostává za svými vrstevníky, je třeba vyhledat odborníky. Někdy se může jednat o planý poplach. Jindy lze včasnou pomocí odhalit začínající postižení a předejít tak zbytečnému stresování dospělých i dětí.

2.4.1 Vztah pohybu a řeči

Řeč a pohyb spolu úzce souvisejí. Myšlení jedince se rozvíjí zároveň s rozvojem řeči (Půstová, 1997). Tím dochází i k psychickému rozvoji, na němž se podílí všechny smysly. Neoddělitelným faktorem jsou zároveň vhodné podmínky, v kterých dítě vyrůstá. Prostor hraje totiž velice důležitou roli. Také u od narození nadprůměrně vybaveného jedince nemůžeme při nevhodné stimulaci očekávat nadprůměrné výkony. Nezbytná je samozřejmě i vyzrálost artikulačního aparátu, tj. pohyb mluvidel.

S rozvojem sluchu, zraku a hmatu dochází i k rozvoji pohybových dovedností. S jejich rozšiřováním se zdokonaluje i smyslové vnímání. Už v prvních týdnech života

začínají kojenci reagovat na viděnou osobu či předmět, z počátku pouze pohybem očí. Později otáčí hlavičku i za nějakým hlasem nebo zvukem. Postupně začínají tyto podněty sami vyhledávat. Na základě vlastní zkušenosti registrují a třídí podněty zrakové, čichové, hmatové i sluchové. Všechny vedou k postupnému zdokonalování pohybových aktivit dítěte. Stupeň vývoje motoriky je u každého individuální.

2.4.2 Vývoj dítěte se sluchovým postižením

Tělesná stránka sluchově postiženého dítěte se vyvíjí obdobně jako u dítěte zdravého. Závisí samozřejmě na stupni a typu postižení (Půstová, 1997). Podmínky jsou ztíženy neplnohodnotným sluchovým vnímáním. Impulzy k dalšímu rozvoji vyžadují dostatečně hlasitý podnět sluchový. Ten musí být doprovázen i vhodnými posunky, které by měly jasně naznačit, jakou pohybovou aktivitu od dítěte vyžadujeme. I sebemenší správnou reakci na náš podnět je třeba ocenit a podpořit tak dítě k dalšímu opakování stejné činnosti. Jen tímto způsobem dojde k jejímu zafixování.

Nedostatečné sluchové vnímání způsobuje opožděný psychomotorický vývoj. V tomto ohledu je třeba využít kompenzačních pomůcek – sluchadel. Dále se musíme soustředit na taková pohybová cvičení, jejichž provedení respektuje dané sluchové postižení. Pokyny musejí být jednoznačné, ne příliš komplikované. Důležité je optimální světelné prostředí. Dítě musí mít ze své pozice možnost odezírat. Při náznaku špatného pochopení smyslu sdělení je třeba příslušný pokyn s přiměřenou artikulací zopakovat, případně doprovodit názornou ukázkou.

2.4.3 Psychomotorická cvičení v praxi a jejich cíl

Janotová a Vaněčková ve svých metodických příručkách zpracovaly náměty na vhodná praktická psychomotorická cvičení. Jsou určena jak pro děti navštěvující předškolní zařízení, tak pro ty, se kterými pracují rodiče doma (Půstová, 1997). Je nutné přizpůsobovat náročnost těchto cvičení schopnostem a dovednostem každého jedince. Při práci v kolektivu je nutný individuální přístup zainteresovaných odborníků, jimiž by měli být vedle speciálních pedagogů i logopedové. Vhodná je v prvopočátku i účast rodičů, kteří tak získají návod, jak rozvíjet jednotlivé dovednosti doma.

Některá cvičení se zdají nejprve velice těžká. K jejich zvládnutí je třeba nacvičit řadu pomalejších kroků. Postupně je však můžeme obměňovat. Dítě pak získá pocit, že se stále učí něco nového. To je pro něj daleko přitažlivější. Cviky je nutné přizpůsobovat i aktuálním podmínkám. Jinak postupujeme v uzavřeném prostoru, jinak ve venkovním prostředí. Tam mohou být reakce dítěte ovlivněny okolními předměty, situacemi. Hůře se proto soustředí i na vykonávání takových činností, které v místnosti provádí zcela automaticky.

Všechna psychomotorická cvičení provádíme pro rozvoj pohybových dovedností sluchově postiženého dítěte. Zároveň dochází samozřejmě i k rozvoji řeči, sluchového vnímání a odezírání. Elementární pohybové dovednosti dětí vedou ke zvyšování jejich fyzické zdatnosti, samostatnosti a jistotě. Nově získané sociální zkušenosti je zbavují strachu z kolektivních cvičení. Při individuálních činnostech posilují soustředění pozornosti. Účast rodičů na těchto aktivitách je odměněna cennými informacemi o projevu svých potomků. Mají možnost porovnat rozvoj motorických dovedností svého dítěte s jeho vrstevníky. Upevňují se tak vzájemné vztahy rodičů a dětí, které mohou vést až k navázání přátelství mezi stejně postiženými rodinami. Pocit vzájemné opory a radosti je nedocenitelný.

Před každým cvičením je nutné zkontrolovat kompenzační pomůcky, sluchadla. Volíme vhodné, dobře osvětlené prostředí. Důležitá je i minimální hlučnost. Proto je lepší místnost vyvětrat ještě před cvičením, aby nás v jeho průběhu nerušil venkovní hluk. Každé cvičení je třeba jednoznačně vysvětlit. Krátké věty s názornými ukázkami mohou být doplněny i světelným signálem. Ten může označovat začátek či konec cvičení, případně upozorňovat na změnu činnosti v delším cvičebním bloku.

Stejným způsobem seznamujeme sluchově postižené děti i s novými aktivitami. Neznámé pojmy je třeba opět pečlivě vysvětlit. Nelze kumulovat velké množství nových aktivit do krátkého časového limitu. Stále musíme dbát na přiměřenou vzdálenost a směr, z kterých dítě může odezírat. Je vhodnější vícekrát si ověřit porozumění danému pokynu. Vyhneme se tak zbytečnému stresu ze strany dítěte, které by si mohlo při nesprávně přijaté informaci i ublížit.

2.4.4 Různé typy psychomotorických cvičení

Rozdílné věkové kategorie a zároveň individuální míra sluchového postižení vyžadují i specifické typy psychomotorických cvičení. K těm základním patří orientace na vlastním těle (Půstová, 1997). Uvědomování si jednotlivých částí vlastního těla a jeho procvičování demonstrujeme nejprve na nějaké hračce. Hadrový panáček nebo panenka mohou být nadále vyměněni za ukázky na konkrétní osobě. Od vzoru spolužáka či učitele pak lehce přejdeme k samotnému dítěti.

Siluetu těla lze také nakreslit či vystřihnout z papíru. Vždy volíme stejný postup. Od jednotlivých základních částí těla přecházíme k detailům. Můžeme zvolit i formu mimického divadelního představení. Převlečením učitele za klauna navozujeme uvolněnou atmosféru. Formou zábavy tak dítě získává důležité informace o svém těle, které přispívají k jeho socializaci.

Zvládnutí chůze je odrazovým můstkem ke správné orientaci a pohybu ve volném prostoru. Při přípravě složitějších cvičení ve formě překážkových drah se musíme ubezpečit, že jsme eliminovali všechny záludnosti a že dítě správně pochopilo naše pokyny. Po dobře zvládnuté trase můžeme cvičení ztížit přidáním dalšího úseku nebo dát dítěti do ruky nějakou zátěž, třeba míč.

Podobná cvičení jako při chůzi můžeme provádět při nácviku běhu. Běh ve volném prostoru vystřídáme během k určitým stanovištím. Trasu lze ztížit různými překážkami. Po zvládnutí běhu vpřed nacvičujeme běh pozadu. Je vhodné alespoň část trasy vymezit různými orientačními předměty jako jsou barevné kužely, balónky či stužky. Při větší skupině dětí volíme formu soutěže mezi jednotlivými družstvy.

S chůzí a během souvisí i překonávání překážek. Jejich přeskokování musí být dobře zabezpečeno. Velké otřesy při dopadu na tvrdou plochu by mohly sluchově postiženým dětem přivodit potíže, neboť otřesy hlavy jim vadí. Instrukce musí být přesné, postupujeme od jednoduššího ke složitějšímu. Je vhodné začínat s pomocí dospělé osoby. Pravidelným cvičením můžeme dítě připravit na zvládnutí komplikované překážkové dráhy, kde se chůze kombinuje s během a přeskoky vyvýšených ploch.

Oblíbenou aktivitou sluchově postižených dětí je hra s míčem. I zde je třeba začínat s nácvikem jednodušších akcí, a to zprvu s větším míčem. Kombinujeme házení s kopáním, kdy děti nejprve kopou do volně ležícího míče. Postupně nacvičujeme přihrávky a hody či kopy směrem k předem určenému cíli. Individuální cviky

prokládáme s hraním ve dvojicích. Každé cvičení je třeba nejprve předvést. Jestliže zvolíme formu soutěže, musíme jednoznačně stanovit signál k zahájení a ukončení hry.

Kromě výše uvedených aktivit na rozvoj pohybových schopností se musíme soustředit i na rozvoj jemné motoriky. Pohyby celou rukou by měly postupně vést k pohybům vedených pouze zápěstím. Správně zvládnutý úchop prsty je důležitý při nácvičení psaní. K procvičení grafomotoriky nám pomohou i další aktivity jako je modelování, stříhání, navlékání korálků nebo stavění kostek. Všechny tyto činnosti si ve formě rozepínání knoflíků, zipů, otevírání a zavírání dveří či vodovodních kohoutků procvičuje dítě i v běžném životě.

Zvládnuté pohyby ruky, zejména její uvolněnost, jsou předpokladem k úspěšnému osvojení psaného projevu. Proto rozvoji grafomotoriky je třeba věnovat pozornost zejména v předškolním věku. Důležitá je provázanost činností ve školských zařízení s procvičováním v rodinném prostředí. Je vhodné skloubit tyto činnosti s rodinným životem. Dítě může vyrábět jmenovky na stůl, zdobit malováním květináče, pomáhat balit drobné dárky. Zejména při práci s papírem se nabízí celá řada zajímavých aktivit, např. origami. Vždy dbáme na správné uchopení daného předmětu.

2.5 Význam tělesných sportů sluchově postižených

Většina lidí se domnívá, že jediným plnohodnotným komunikačním prostředkem pro myšlení je mluvená řeč. Předpokladem společenské integrace je pak její aktivní i pasivní osvojení (Roučková, 2006). V tomto procesu však důležitou roli hraje nejen sluch, ale i zrak. Tato skutečnost nabývá na významu zejména u lidí sluchově postižených. U nich se klade důraz na správné osvojení znakové řeči spolu s posilováním odezírání. K tomu však musí mít člověk přirozené vlohy. Ty se pak mohou procvičováním zlepšovat. I znaková řeč se lépe osvojuje v raném věku dítěte. Čím později se s ní postižený člověk setká, tím náročnější je pak nejen její osvojování, ale i správné používání. Jestliže si handicapovaný není určitým znakem jistý, raději nekomunikuje a dostává se do izolované sociální situace.

Postižené děti se sluchovými zbytky se učí správně vyslovovat jednotlivé hlásky, slova a věty. Aby rozuměly svému okolí, měla by u nich převažovat vizuálně – motorická komunikace. Znakový jazyk lze doplnit písmem u těch, které už umějí číst.

Správné pochopení jednotlivých kroků se projeví až při použití v příslušné životní situaci.

Je třeba si uvědomit, že většina dětí se sluchovým postižením se rodí zdravým rodičům. Ve snaze ochránit je před negativními projevy slyšících vrstevníků jsou však často izolovány v prostředí neslyšících ve speciálních školách. Měly by být naopak vedeny k tomu, aby se uměly náležitě orientovat i v majoritní slyšící společnosti. K tomu lze výborně využít rozličných sportovních aktivit. Při jejich provozování je nutné samozřejmě zohlednit míru handicapu.

Vhodným prostředím pro vytváření interaktivních vztahů mezi jednotlivci jsou veškeré volnočasové aktivity či účelně vedená výuka výchov (zejména Tv) na školách. Hlavně možnost být v týmu a podílet se na jeho co nejlepším výkonu je výbornou motivací k maximálnímu vypětí jedince. Ten cítí podporu celého kolektivu a zároveň si uvědomuje i vlastní důležitost na cestě k dosažení určitého cíle.

Nesmírně důležitou se jeví nejen průprava tělesná, ale zejména příprava na psychickou zátěž nejen při úspěchu, ale hlavně u případného nezdaru. Jinak postupujeme ve skupině tvořené pouze dětmi nedoslýchavými, jinak v kolektivu zdravých dětí s integrovanými jedinci s postižením. V každém případě volíme metody úměrné příslušné věkové skupině. My se zaměříme na práci se sluchově postiženými.

V zásadě se snažíme s nimi zacházet jako s dětmi zdravými. Důraz klademe na bezpečnost, na správné pochopení všech pokynů. Nesmíme v nich předem vyvolávat poráženecký pocit, když se něco nezdaří stoprocentně. Vytýčíme si takové cíle, jejichž zvládnutí bude motivací k procvičování náročnějších prvků. Chybou by bylo podceňování dětí. Plnění příliš snadných úkolů by mohlo u nich vyvolávat pocit méněcennosti vůči zdravé populaci, či naopak pocit vyjímečnosti, která musí být akceptována kdykoliv, kdekoliv a kýmkoliv. Se svým handicapem se dítě musí naučit žít tak, jako by ani žádný nemělo.

Při stanovení cílů vybrané pohybové aktivity volíme taková tělesná cvičení, jejichž realizace nějakým způsobem zaujme. V několika za sebou jdoucích hodinách vedeme děti k z automatizování jednotlivých fází pohybu. Při jejich provádění je dostatečně povzbuzujeme, ale zároveň dáváme prostor i jejich vlastní sebekritice.

Ověříme si, že všichni dobře pochopili naše pokyny a pravidla, což přispěje nejen k bezpečnosti tělesné, ale i psychické. Počítáme i s negativním přijetím našeho návrhu na určité tělesné cvičení, a tak si promyslíme i jeho jinou variantu. Nejprve se však

pokusíme děti přesvědčit, aby své obavy z cvičení odhodily. Tato flexibilita přispěje k pozitivní atmosféře.

Do případných konfliktů v kolektivu ihned nezasahujeme. Teprve v okamžiku, kdy vidíme, že se situace stává pro děti neřešitelnou, zasáhneme. Jednotlivé činnosti vždy musí respektovat individuální potřeby a možnosti všech žáků. Důležitou roli hraje zejména adekvátní komunikace. Ta by měla probíhat v přátelské atmosféře. Časem si můžeme s dětmi vymyslet i taková gesta, která se nějakým způsobem odlišují od znakové řeči a kterým rozumí jen ony. Mají pak pocit spiklenectví a zdravé vyjímčnosti.

Bezbariérový prostor by měl být samozřejmostí. Z každého místa musí mít děti o všem přehled. V případě soutěží mezi více družstvy jasně vymezíme území, ve kterém se mohou jednotliví členové týmu pohybovat. Snahou je sestavit takové skupiny, které si výkonnostně odpovídají. Jestliže v průběhu soutěže zaznamenáme výraznou ztrátu jednoho z družstev, snažíme se o zařazení nového pravidla, které by je bodově přiblížilo k ostatním. Zaměříme se například více na přesnost a originalitu zvládnutí daného úkolu, než na rychlost.

Méně zdatný jedinec může pomáhat při hodnocení výkonu ostatních. Stane se tak pomocným rozhodčím, takže nabyde touto funkcí určité důležitosti. Zároveň se tím eliminuje jeho nešikovnost při sportu. V případě, že máme takových dětí víc, roli rozhodčího pravidelně střídáme. Vyhnete se tak pocitu ostatních, že někoho protěžujeme. V podstatě nám jde o to, aby se všechny děti zapojovaly rovnoměrně. Každou sportovní činnost provádíme pouze tak dlouho, dokud pozorujeme plnou koncentraci a zájem dětí. Při zvětšující se námaze, a tím i únavě, zařadíme prvek relaxační. Pakliže nezabírá ani změna činnosti, hodinu raději ukončíme. Vyhnete se tak případným nedorozuměním či dokonce zbytečným úrazům, ke kterým by mohlo v důsledku ztráty pozornosti dojít. V posledních deseti letech se integrace žáků s jakýmkoliv postižením stala téměř samozřejmostí. I u sluchově postižených záleží na typu a míře handicapu. Významnou roli hraje rovněž správný výběr školského zařízení. Upřednostňují se ta místa, kde již mají pedagogové s podobnými dětmi zkušenosti. V dosahu této lokality by se měl nalézat i objekt s nabídkou vhodných mimoškolních aktivit vedených odborně vyškoleným pracovníkem.

Zejména u sportu často narážíme na problém, že zde své služby nabízejí bývalí aktivní sportovci. Většinou však splňují pouze kvalifikaci sportovní. Jestliže se do takového kolektivu dostane dítě se sluchovým postižením, pak i přemíra jejich snahy

nenese výsledky odpovídající vynaloženému úsilí. Narážejí zejména na komunikační a spolu s ní i psychickou bariéru. Zároveň málokdy dokáží stmelit kolektiv individualit (výrazných extrovertů a nebo naopak introvertů), jakými zpravidla postižené děti bývají. I z tohoto důvodu se zakládají občanská sdružení a sportovní oddíly čistě handicapovaných sportovců, a tedy i sluchově postižených. Jejich vzájemná klání a soupeření mohou cílevědomé členy dovést až k vrcholovému sportu. Největším oceněním na všech stupních a ve všech formách sportovní činnosti je pro handicapované získání respektu a uznání ze strany zdravých lidí. Sportovních akcí na nejvyšší úrovni se v různých odvětví pořádá dostatek. Nedostatečná je však jejich medializace.

Zejména v posledních letech se projevuje snaha o stmelení státních i nestátních organizací handicapovaných, a proto jsou jejich sdružení a oddíly zastřešovány příslušnými sportovními svazy. Tím by se mohlo dosáhnout lepšího vzájemného kontaktu všech sportovců. Zároveň tak narůstá i zájem laické veřejnosti, což přispívá k pozitivnějšímu akceptování všech činností postižených lidí.

2.5.1 Sluchové postižení a sport

Není úplně jednoduché charakterizovat sport jednou větou. Jde o oblast se širokým záběrem (Svoboda, 2000). Někteří lidé vnímají sport jako povinnost, pro jiné je zábavou či dokonce profesí, pro spoustu dnešních mladých lidí nepřijemnou povinností. Evropská Charta Sportu vymezuje tento pojem jako všechny formy fyzické aktivity. Ty jsou prostřednictvím organizované nebo náhodné účasti zaměřeny zejména na zlepšování fyzické zdatnosti. Spolu s tímto procesem dochází i k formování sociálních vztahů a následně ke zlepšování mentální pohody člověka.

Sport můžeme rozdělovat z několika hledisek. Takovým základním dělením je například rozlišení na jednotlivé sportovní disciplíny, případně dělení podle využívání typických sportovních pomůcek pro příslušný sport (například míčové hry). Rozlišuje se sedm druhů sportu. Na prvním místě je *sport elitní*. Vynikajícímu výkonu odpovídá i příslušná finanční odměna. U nás by se dal označit sportem vrcholovým. Na klubové úrovni mluvíme o *sportu soutěžním*. Klademe důraz na relaxaci, která s sebou nese i vytváření a posilování sociálních vztahů. Radost z pohybu je motivem sportu

rekreačního. Je v něm obsažena touha po udržení kondice a celkového zdraví. Jeho vyznavači se často spojují do místních klubů či malých spolků.

Rozvojem a udržením fyzické zdatnosti se zabývá *fitness sport*. V současné době patří k oblíbeným aktivitám zejména mladších věkových skupin. Jednotlivá fitness centra se předhánějí nabízením zahraničních novinek. Zaručeným úspěchem je zařazení ukázkových hodin oblíbeného úspěšného lektora.

Někteří lidé hledají ve sportu hlavně napětí. To v sobě bez nadsázky spojuje *sport rizikový a dobrodružný*. Jeho aktéři milují adrenalin. Neváhají opustit pohodlí a jistoty, aby mohli například v různých expedicích zažít něco neuvěřitelného. Často se ocitají až na hraně života a smrti, což je však nemůže ani v budoucnu odradit od podobných aktivit.

Příjemné zážitky, odpovídající relax a pocit klidu jsou spojeny s tzv. *lust sportem*. Jeho vyznavači se zaměřují zejména na turistiku. Součástí jejich výprav je upevňování společenských vazeb a poznávání nových přátel.

V dnešní době se spousta lidí snaží o co nejlepší vzhled. A tak nejen ženy vyhledávají aktivity spojené se *sportem kosmetickým*. Jejich cílem je získání co nejlepší postavy. V tomto směru hraje důležitou roli různé reklamní a modelingové agentury. Jejich přívrženci jsou zejména mladí lidé.

Sport jako takový neodmyslitelně souvisí také s průmyslem, celou řadou institucí a akcí. Přiměřeně své významnosti je rovněž medializován pro širokou veřejnost i pro úzce zaměřené odborníky. Jeho cílem je nejen pobavit a upevnit fyzickou a psychickou pohodu, ale zároveň upevňovat morálně volní vlastnosti. O výchově v souvislosti se sportem Svoboda (2000, s. 23) říká: „*Jde o plánovitě a cílevědomě sociální jednání, které slouží k tomu, aby se jedinec optimálně socializoval, a to relativně autonomně. Má tedy zprostředkující a převážně nepřímý charakter.*“ a dodává: „*Výchova je komplexní proces, má svoji stránku vzdělávací (dovednosti, vědomosti) a stránku působení na osobnost sportovce.*“

Na první pohled se těžko odliší sportovec sluchově postižený od svého zdravého vrstevníka. Mohlo by se proto zdát, že není důvod k pořádání speciálních soutěží pro tyto handicapované (Pánek, 2009). Avšak komunikační bariéra si žádá opak. Ani ve sportu se neobejdeme bez komunikace, kterou u sluchově postižených umožňuje znakový jazyk. Už dříve jsme zmiňovali nutnost jeho ovládnutí jak ze strany sportovců, tak zejména ze strany jejich trenérů. Ani sebelepší úmysl organizátorů a sportovních instruktorů nemusí při špatné komunikaci přinést očekávaný výsledek.

Je pochopitelné, že se objevují i další zábrany vyplývající z nedostatečné komunikace. Neslyšící se jim snaží předcházet tím, že si vytvářejí vlastní sportovní a společenské komunity. V jejich rámci se cítí bezpečnější, svobodnější. Při tréninku se pak mohou soustředit skutečně pouze na sportovní výkon.

Důležitým momentem jsou rovněž finance. Kluby handicapovaných si pro své členy musí pronajímat prostory pro tréninky i pro samotné konání sportovních akcí. I samotní soutěžící nemohou do své přípravy zpravidla investovat stejné částky jako zdraví sportovci. Většinou mají horší platové podmínky v zaměstnání, nebo jsou dokonce vedeni jako invalidní důchodci.

U sluchově postižených při provozování vrcholového sportu záleží proto stejně jako u zdravé populace zejména na podmínkách a následně na míře sluchového postižení. Je zřejmé, že na mezinárodních akcích mohou Českou republiku reprezentovat jen ti nejlepší. Při svém výkonu nesmí z důvodu rovnosti podmínek používat žádné kompenzační pomůcky, i když je nosí v běžném životě.

Nejviditelnějším znakem zlepšení sportovních podmínek je rozhodně převedení akustických signálů do vizuální podoby. Dřívější používání vzduchové pistole či tlesknutí rozpažených rukou bylo při startu na mezinárodních soutěžích v atletice nahrazeno signalizací s pomůckami. Pokyn praporkem vystřídal světelný semafor s červenou (stát!), modrou (připravit!) a zelenou (start!) barvou. Bývá umístěn v cílové rovině nebo vedle startovního bloku atleta. Odpadla tak nutnost zvedání hlavy při sledování povelu „pozor!“. Ta přinášela často problémy s udržení správného postavení na startu. Světelná signalizace není optimální pouze při ostrém slunečním svitu.

Signální praporky se používají i při kolektivních sportech. Kromě konkrétní velikosti, barvy i tvaru musí splňovat také bezpečnostní normu. Samozřejmě jsou zaoblené konce žerdi praporku, která je vyrobena z neklouzavého materiálu. Pro větší bezpečnost se k zápěstí rozhodčího přichycuje poutkem.

Stejně podmínky se zdravými sportovci mají na startu lyžaři. Jsou tam obvykle hodiny odpočítávající jeho mezičas. Tady si laický divák žádné odchylky nevšimne. Podobně tomu bude i například u fotbalu, kdy náhodný pozorovatel handicap sportovců na první pohled nepozná.

Kromě výše zmíněných odchylek nás na slavnostních ceremoniálech neslyšících sportovců upoutá při vyhlašování vítězů třepání rukama nad hlavou. Tím účastníci

nahrazují tleskání. Jejich handicap jim nebrání v projevování radosti a nadšení z podaného výkonu.

2.5.2 Tělesná cvičení sluchově postižených

Sluchově postižení lidé se stejně jako majoritní zdravá populace většinou věnují sportu rekreačně. Dle možností, ať už finančních či časových, tráví volný čas ve sportovních klubech nabízejících své služby s vyškolenými trenéry nebo poskytujících pouze příslušné zázemí (Roučková, 2006). Místo organizované činnosti však většinou preferují činnost neorganizovanou. Upřednostňují prožitek nad výkonem. Často směřují své aktivity do přírody, kde se cítí svobodněji než v uzavřeném prostoru tělocvičny. Samostatnou kapitolou je pak tzv. terapeutická rekreace. Na rozdíl od výše jmenovaných činností se více zaměřuje i na oblasti mimo tělesné aktivity, například na hudbu, výtvarnou či dramatickou výchovu a v neposlední řadě na tzv. zážitkovou pedagogiku.

Pro všechny typy rekreace, ať už v rehabilitačních centrech, školách nebo sportovních klubech platí, že cílem je upevňovat zdraví, nezávislost a zlepšovat celkovou kvalitu života. Profesor Matějček (1970) definoval čtyři základní potřeby dětí s postižením.

1. Potřeba přiměřené stimulace.
2. Potřeba určitého řádu v životě dítěte.
3. Potřeba jistoty.
4. Potřeba identity.

Při naplnění těchto potřeb nezačne dítě pochybovat o smyslu svého života a stává se plnohodnotným členem majoritní slyšící komunity. Má radost z pohybu, protože musí vyrovnávat psychickou zátěž, kterou handicapovaným přináší každodenní rituály – časté návštěvy logopedie, procvičování a upevňování znakové řeči, různá léčebná vyšetření atp. (Roučková, 2006). V tomto směru hraje nezastupitelnou roli rodinné zázemí. A to zejména tehdy, jestliže je nutné z místa bydliště daleko dojíždět.

Sluchově postižené děti mohou ke zvyšování kvality svého života využívat různých kompenzačních pomůcek. Ty jim mohou úplně nebo alespoň částečně nahradit smyslový receptor. Jedná se o různé typy sluchadel nebo kochleární implantát. Ten se používá zejména u dětí vrozeně hluchých, u kterých by sluchadlo nestimulovalo rozvoj

řeči. Ta postupem času vymizí i u dětí, které ztratí sluch před dosažením šesti let. To je věková hranice pro zafixování řeči.

U tělesných cvičení nevystačíme pouze se znakovou řečí či znázornými ukázkami. Pro motivaci využíváme i rozličné pomůcky (Šáchová, 2005). Může to být například i hadrová postavička. Pro lepší porozumění sáhneme i po fotografiích. Na děti působí realističtěji než nějaký abstraktní grafický symbol. I ten však pomáhá v komunikaci beze slov. Pro některé děti je porozumění znakové řeči velmi obtížné. Lépe zvládají jednodušší komunikaci pomocí Makatonu. Jde o jazykový program, který se soustřeďuje pouze na klíčová slova. Obsahuje kolem 350 znaků. Ty jsou uspořádány do osmi stupňů. Devátý stupeň je přídavný.

Aby se dítě se sluchovým postižením cítilo příjemně, musí být péče komplexní. Psychická rehabilitace by se měla zaměřit i na jeho rodinu (Roučková, 2006). Je třeba dostatečného povzbuzování a pozitivní motivace k překonávání všech problémů. V případě technické rehabilitace se soustřeďujeme na zajištění vhodných pomůcek, které mohou sociální adaptaci handicapovaného dítěte usnadnit. Jedná se o různé optické zvonky, telefony s displejem, počítače. Celoživotní záležitostí je pak rehabilitace reedukační. Soustřeďuje se zejména na co nejvyšší zlepšení komunikace postiženého.

V žádném případě nesmíme vyvolat u těchto dětí pocit méněcennosti vůči slyšícímu okolí. I postižené dítě má právo na plnohodnotný život. Je nutné, aby se dokázalo poučit z případných porážek a nezdarů. Aby radost z úspěchu umělo nejen prožít, ale také se o ni podělit s ostatními. Aby mělo dostatek sebevědomí a sebeúcty, odvahy a chuti překonávat nástrahy nejen ve sportu, ale i v životě.

Na začátku provádění každé sportovní aktivity je třeba u sluchově postižených dětí zkontrolovat sluchadla. Cvičíme v dobře osvětlené místnosti, v tichém prostředí. Při častém větrání činnost přerušíme, neboť by nás rušil venkovní ruch. Cvičební polohy vysvětlujeme pomocí znakové řeči a názorných ukázek. Pro správné odezírání se vždy stavíme k dětem čelem. Mluvíme v krátkých větách. Používáme jednoznačné pokyny.

Nezařazujeme cviky se zavřenýma očima. Děti by mohly ztratit rovnováhu, necítily by se bezpečně. Po dostatečném rozcvičení můžeme přistoupit k hlavní naplánované činnosti. Je vhodné využít dětské soutěživosti a připravit si nácvik dílčích kroků formou hry. Každý úspěch pochopitelně dostatečně kladně oceníme. Chválou se snažíme děti dovést k předvedení jejich maxima. Cílem je vzbudit u nich radost z pohybu a z kontaktu se svými vrstevníky. Je dobré využít každé příležitosti k integraci

postižených dětí do kolektivu dětí zdravých. Učíme je řešit případná vzájemná nedorozumění humorem, ne slzami a sebelítostí.

Tělesná cvičení pomáhají rozvíjení zbytku sluchu, zrakového vnímání a odezírání. Prohlubují se dovednosti sociální, schopnosti prostorové a časové orientace. V neposlední řadě se vytvářejí vazby spolupráce mezi jednotlivci i skupinami, rozvíjí se kondice. V tomto procesu jsou na cvičitele kladeny vysoké požadavky. Silný hlas a ovládání znakové řeči, případně alespoň prstové abecedy, jsou nezbytností. K těmto dovednostem se řadí zároveň výmluvná mimika a gestikulace. Znalost problematiky sluchově postižených musí v každém případě doprovázet velká míra trpělivosti. Učitel - cvičitel by měl být nejen respektovanou autoritou, ale i rádcem a kamarádem.

Všechna cvičení pro sluchově postižené musí být vedena v souladu s obecnými i speciálními zásadami. V první řadě se jedná o celou řadu smluvených signálů, na které děti automaticky reagují. Na jejich vytváření se mohou také podílet. Daleko ochotněji pak reagují na smluvená znamení, která si samy vymyslely. Aby došlo k jejich automatickému osvojení, často tyto pokyny opakujeme. Je vhodné zařadit je pro zpestření například do rozcvičky, která nebývá příliš oblíbená. Děti se musí signály nejen naučit respektovat, ale také předvádět. Mohou je pak úspěšně používat jako pomocní rozhodčí nejen při sportovních hrách, ale i v mimoškolní činnosti – na výletě, exkurzi, soustředění.

2.5.3 Náprava a rehabilitace sluchových vad

Rozlišujeme vady různého typu. Jejich léčba není v žádném případě jednoduchá. Často se jedná o pouhou prevenci proti zhoršování stávajícího stavu (Houdová, 1995). V první řadě je třeba u *převodních poruch* určit co nejpřesnější místo a typ léze. Ta může být příčinou nesprávného přenosu zvuku k vnitřnímu uchu. U těchto převodních poruch je proto třeba, pokud je to možné, odstranit jejich příčiny. V případě úspěchu lze očekávat zlepšení, či dokonce normalizaci sluchu. Vždy je však nevyhnutelný medicínský zákrok. Někdy stačí samotný výplach vnějšího zvukovodu. Jindy se volí tympanoplastická operace. Při tomto složitém zákroku dochází k mechanickému odstranění příčiny odporu v převodním systému.

Stanovení příčiny vzniku sluchové vady u *poruch percepčních* není vždy snadné (Pulda, 1996). Tyto vady se těžko přesně lokalizují, není jednoduché stanovit ani rozsah

a typ poškození. Cílem je poskytnutí dostatečného množství metabolických látek. Ty by měly zamezit zhoršování sluchové poruchy pacienta. Lze využít farmakologických prostředků. Jedná se o léky rozličných skupin.

K vhodné kompenzaci se sáhne tehdy, pokud má sluchově postižený člověk negativní odezvy. Při komunikaci poškození sluchu už dosahuje takové míry, že pouze sluchová protetiky může tyto potíže zmírnit (Světlík, 2000). Nejčastějším prostředkem jsou v současné době sluchadla. Jedná se o přístroje zesilující, případně modulující zvuky. V minimálních rozměrech je umístěn mikrofon, reproduktor, zesilovač a imodulační prvky. Sluchadla mohou mít různé tvary. Podle nich je rozlišujeme na kapesní, brýlová, boltcová, závěsná a zvukovodová.

Podle způsobu předávání akustické energie rozlišujeme sluchadla pro vzdušné nebo kostní vedení (vibrátor). Sluchadla můžeme dělit i z hlediska jejich vlastností a jejich výkonu. U některých mají pacienti možnost proměnného zesílení zvuku, jiné typy mají nastavitelný frekvenční průběh. Foniatři někdy doporučují sluchadla s omezením výstupního akustického tlaku nebo sluchadla s modulačními prvky.

S rozvojem vědy a techniky se objevuje ve všech oblastech lidské činnosti rychlý pokrok. V souvislosti s otázkou sluchové protetiky se dostává do popředí volba voperování *kochleárního implantátu*. Původně byl vyvinut pouze pro dospělé. Postupem času se objevila možnost využít ho i u dětí vrozeně hluchých. Vážné poškození jejich sluchu by totiž neumožňovalo účinné nasazení sluchadla. Jeho použití by v žádném případě nestimulovalo rozvoj řeči.

Dítě, které pozbyde sluchu před fixací řeči (ve věku kolem šesti let), označujeme jako prelingválně ohluchlé nebo hluché. I mladší mluvící děti díky ztrátě sluchu přestávají postupně mluvit (Svobodová, 1997). Jejich řečová a sluchová centra se zaměří na jiné kompenzační funkce, jako je zrak nebo hmat. Aby mohl být v těchto případech uplatněn kochleární implantát, musí být u jedince zachována funkce sluchového nervu. Ten se stimuluje elektrodami zavádějícími se přímo do hlemýždě. Lidé využívající tento kochleární implantát zprvu neslyší reálný zvuk. Drnčení, hukot, bručení nebo pískání se však díky následné dlouhodobé rehabilitaci mění až k plnému porozumění řeči. Často je možno eliminovat i nutnost odezírání.

Pro co nejuplněnější zařazení sluchově postiženého do běžného života je nutná *rehabilitace*. Správný způsob jejího vedení během následné léčebné péče může v relativně krátké době těmto lidem pomoci (Lejska, 1994). Zejména u dětí je nutné

soustředit se na komplexní zdravotní péči. Ta by měla v sobě zahrnovat i pedagogický aspekt. Je samozřejmé, že se její forma odvíjí od typu a míry postižení

Psychická rehabilitace by se měla soustředit nejen na postiženého člověka, ale také na jeho blízké. Rodinné prostředí bývá často po zjištění sluchové vady u dítěte nestabilní. Dospělí se těžko vyrovnávají se zjištěným faktem zejména tehdy, jestliže jsou sami slyšící. Psychická rehabilitace je proto nutná.

Indikování a správné nastavení sluchadel jsou záležitostmi odborných lékařů, foniatrů. Tato *technická rehabilitace* by se měla orientovat i na podrobné seznámení pacienta s vybraným přístrojem. Správná obsluha a udržování jsou její nedílnou součástí. Pakliže je nevhodná či nemožná aplikace kochleární implantace i sluchadla, je možno využít pomůcek zabezpečujících snadnější sociální adaptaci postiženého. Jedná se například o různé typy optických zvonků či telefony s displejem.

Často celoživotní záležitostí bývá *rehabilitace reedukační*. Zaměřuje se na co největší zlepšení komunikace postiženého. Jde o záležitost dlouhodobou. Lze využít metodu odezírání (čtení ze rtů) a procvičování zbytků sluchu. V závažných případech není řeč vyvinutá vůbec. Pacient ztrácí možnost komunikace s okolím. Náhradou se stávají další komunikační systémy. Jejich nejčastějším zástupcem je znaková řeč.

Specifická struktura tohoto jazyka neumožňuje doslovný překlad do češtiny. Existuje však znaková čeština. Ta kopíruje překládanou větu přesně. Někteří sluchově postižení se bohužel potýkají i s dalšími handicap. U nich je vhodné využít alternativních komunikačních systémů. Ty by měly umožňovat postiženému vyjadřovat názor a rozhodovat o jeho vlatním životě. V této souvislosti se mluví o různých typech karet s jednoduchými obrázky či znaky. Mohou představovat konkrétní činnosti, na které postižený ukazuje nebo zaměřuje zrak. Pro správné pochopení je třeba maximální soustředěnosti a tolerance u všech osob zainteresovaných do komunikace s takto postiženým člověkem.

2.5.4 Návrh cvičební jednotky ZTV sluchově postižených

Sluchově postižené děti mohou mít i další kombinované vady. Proto je i pro ně vhodné navštěvovat hodiny zdravotní tělesné výchovy (Crháková, 2006). V nich je možno zaměřit se na rozvoj takových pohybových aktivit, které by příslušné postižení v co nejvyšší míře eliminovaly. Jednotlivé cviky by měly být prezentovány takovým

způsobem, aby jejich provádění bylo co nejvíce zautomatizované a snadno zapamatovatelné.

Některé prvky z hodin zdravotní tělesné výchovy (ZTV) mohou být samozřejmě využívány i v běžných hodinách tělesné výchovy a naopak. V návrhu na cvičební jednotku pro sluchově postižené děti se počítá se smíšenou skupinou cvičenců ve věku kolem deseti let.

V úvodní části proběhne prezence a seznámení dětí s hlavním programem hodiny. Zkontrolujeme sluchadla. U některých činnostech je naopak vhodnější sluchadla odejmout. Počítáme s pomalejším celkovým průběhem hodiny. Následuje zahřátí organismu. Do této rozcvičky zařazujeme zejména hry na honěnou. Volíme takové varianty této hry, které u dětí rozvinou kooperativní chování. S úspěchem se setkává zejména poloha v pozici „kraba“, kdy se dotýkáme podložky všemi končetinami. Zároveň zachraňujeme ostatní chycené spoluhráče. Dbáme na dostatečnou stabilitu všech zúčastněných.

Vhodnou pomůckou je při rozcvičce švihadlo. Při jeho používání je třeba zabezpečit dostatečné odstupky mezi cvičenci. Je-li to možné, využijeme kontroly pohybů před zrcadlem. Snažíme se, aby všechny děti měly ze svého místa dostatečný přehled o celém prostoru.

V hlavní části hodiny se zaměřujeme v rámci jednotlivých cviků na *rozvíjení zbytků sluchu*. Děti samy různé zvuky za pomoci vhodných pomůcek vytvářejí a ostatní je mají se zavřenýma očima identifikovat. Oblíbené jsou i hody na cíl se zavřenýma očima. Správný zásah se projeví zvukem.

Nedílnou součástí hodin zdravotní tělesné výchovy je i rozvíjení zrakového vnímání a odezírání. Nejznámější hrou je *tichá pošta*. Děti rozdělíme do družstev. Ta nají co nejvěrohodněji bezhlasně reprodukovat učitelovu větu, kterou si členové předávají. Pro dvojice je určena hra na *zrcadlo*. Děti se snaží co nejpřesněji zopakovat pohyby druhého člena. Činnost je možno ztížit tím, že je třeba pohyby provádět zrcadlově.

Ve dvojicích se dobře *rozvíjejí sociální dovednosti*. Vytvoříme překážkovou dráhu, k jejímuž překonání může dojít jen na základě úzké spolupráce mezi dětmi. Jeden z dvojice má opět zakryté oči a jeho partner ho provádí labyrintem pomocí přesných pokynů. Cvičení je založené na vzájemné důvěře a pochopení.

Pro sluchově postižené je důležité i *rozvíjení schopnosti prostorové orientace*. Tady nám dobře poslouží opět pečlivě připravená překážková *dráha*. Při jejím překonávání se musí děti tentokrát spoléhat pouze sami na sebe. Nejprve dostanou možnost si dráhu podrobně prohlédnout, případně projít. Naostro ji však procházejí opět se zavřenýma

očima. Na své cestě mohou využít pouze hmatu. Obměnou překážkové dráhy je *slalom* nebo *štafeta*. Podle věku cvičenců využíváme ke ztížení pohybu přenášení různých předmětů nebo vykonávání různých cviků na jednotlivých stanovištích.

Největší úspěch mají mezi dětmi jednoznačně soutěže družstev. Smyslem jejich zařazování je *rozvíjení kooperativního jednání*. Vedeme žáky nejen k dodržení správného postupu a rychlosti, ale také k přesnosti. Snažíme se vždy sestavit taková družstva, která budou mít přibližně stejnou výkonnost. V činnostech vždy postupujeme od jednodušších úkolů (přenášení míče, štafetového kolíku, atp.) ke složitějším (rak, trakař).

Každou cvičební jednotku uzavírá závěrečná relaxace. Zařazujeme protahovací cviky v kombinaci s vhodnými dechovými cvičeními. Dbáme, aby došlo k celkovému uvolnění a protažení těla. Tuto závěrečnou část nesmíme uspěchat.

2.5.5 Historie sportu sluchově postižených

V současném přetechizovaném světě je sport jednou z nejpřirozenějších forem relaxace pro většinu lidí. Nezáleží na pohlaví ani věku. Sportu se mohou věnovat i lidé se zdravotním postižením. Totéž proto platí i pro jedince sluchově postižené.

Už v roce 1910 členové Podpůrného spolku hluchoněmých sv. Františka Saleského založili v Praze turistický odbor. Tento spolek sám vznikl už v roce 1868 (Pánek, 2009). Jeho členové se scházeli nejčastěji na nedělních procházkách okolo Prahy. V Království českém existovaly na začátku 20. století dva spolky českých neslyšících a osm ústavů pro sluchově postižené žáky. Začátkem organizované turistiky českých neslyšících je označován březen 1910. V roce 1918 měl tento spolek 49 aktivních členů.

První Československý sportovní klub neslyšících byl založen jako šestý nejstarší klub v Evropě v roce 1922. Tento rok lze považovat za přelomový v organizovaném sportu českých neslyšících. O rok později bylo v dubnu vyhlášeno založení *Ústředního turistického klubu všech hluchoněmých v Republice československé*. Zároveň došlo k navázání spolupráce s Klubem československých turistů.

První Olympiáda neslyšících proběhla v létě v srpnu 1924. Zúčastnilo se 146 sprotovců z devíti evropských zemí. Soutěžili v šesti sportech (atletika, fotbal, cyklistika, plavání, tenis a střelba). Jednalo se o první hry, které byly určeny pro

handicapované. Významným bodem této události bylo i založení Mezinárodního výboru pro sport neslyšících. Mezi zakládajícími státy bylo i Československo.

Této první Olympiády v Paříži se měl zúčastnit fotbalový tým Prvního pražského sportovního klubu hluchoněmých. Nepodařilo se však sehnat potřebnou částku na zaplacení jejich účasti, a proto byla do Paříže vyslána pouze trojice funkcionářů.

První zimní Olympijské hry se uskutečnily v roce 1949 v rakouském Seefeldu. Zúčastnilo se jich pouze 34 sportovců z pěti zemí. Československý svaz neslyšících sportovců (ČsSNS) reprezentovali čtyři lyžaři. Nezáskali žádnou medaili. Druhá světová válka sportovní klání přerušila v letech 1939 – 1949. Dosud proběhlo 21 letních a 16 zimních deaflympiád. V letošním roce nebyla kvůli finančním problémům uskutečněna plánovaná 17. zimní deaflympiáda na Slovensku ve Vysokých Tatrách.

V roce 1948 se všechny sportovní kluby neslyšících sjednotily v Československu do Tělovýchovné jednoty Sokol neslyšících. Členem CISS (International Committee of Sports for the Deaf) je v současnosti 96 národních sportovních federací neslyšících. Mottem je „Rovní prostřednictvím sportu“ (*Per ludor aequitias*).

Neslyšící sportovci se v Československu věnovali závodně hlavně fotbalu. Rekreačními sporty byly lyžování, tenis a turistika. Oblíbenými byly i šachové turnaje. V roce 1928 se v Praze uskutečnil Mezinárodní sjezd hluchoněmých. Jeho konáním bylo oslaveno 60. výročí vzniku Podpůrného spolku hluchoněmých (1868) a zároveň 10. výročí samostatného Československa (1918).

V roce 1925 proběhl v Paříži mezistátní tenisový turnaj za účasti nejlepších neslyšících tenistů z Francie a Belgie. Tato událost se stala impulsem k založení tenisového klubu neslyšících v Praze (Lawn Tennis Club Hluchých – LATECH). O rok později se v Praze konal osmý všesokolský slet. Velkou příležitostí zde dostali neslyšící žáci Prvního českého ústavu pro hluchoněmé v Praze. Jeho klienti zde před sto tisíci diváky cvičili sokolskou sletovou sestavu.

První řádný kongres CISS se konal v Bruselu na podzim roku 1926. Tehdy měla tato organizace devět řádných členů. ČSR zastupoval jeden organizovaný sportovní klub. Hlavním tématem tohoto kongresu byly přípravy na druhou deaflympiádu. Ta se konala v srpnu 1928 v Amsterdamu. Zúčastnilo se jí 212 sportovců z deseti států. Pro každý závod mohli být za jednotlivé státy nominováni pouze čtyři závodníci. Soutěžilo se opět v cyklistice, atletice, fotbalu, plavání a tenisu. Československo reprezentovalo 15 sportovců. Největší šanci na vítězství měli fotbalisté. Ve finále prohráli s Anglií 2:1.

Ve třicátých letech 20. století vznikaly v předválečném Československu nové sportovní kluby neslyšících. Na jejich provozu se však negativně podepsala celosvětová hospodářská krize v letech 1929 – 1932. Došlo k útlumu aktivit. Ten se prohloubil zejména během druhé světové války. Po jejím skončení se objevily nové oddíly (stolní tenis, lední hokej, kuželky, házená, bowling).

Do roku 1938 existovaly v Československu pouze čtyři kluby neslyšících sportovců. Jejich činnost se po válce rozbíhala jen pozvolna. V roce 1947 bylo těchto klubů v Československu devět. V nich bylo registrováno 352 členů ve čtyřech sportech, ve fotbale, hokeji, lyžování a tenisu (Volejníková aj., 1999).

Devátý sportovní klub neslyšících byl roku 1955 založen v Českých Budějovicích. Jeho zakladateli se stali hráči stolního tenisu. V roce 1956 se k nim přidali šachisté. Nohejbal a kopaná rozšířily tento klub v roce 1974. Dalšími sporty byly v roce 1978 kuželky a o pět let později futsal.

Po roce 1948 dochází v Československu k velkým společenským změnám. Ty se odrazily i v činnosti neslyšících sportovců. Někteří ukončili svou činnost z vlastní vůle, jiní se stali nepohodlnými. Větší akcí byly ve 20. století jediné dvě české spartakiády neslyšících. V roce 1955 proběhla první ve Zlíně. Zúčastnili se jí i někteří sportovci ze zemí tehdejšího socialistického tábora. Druhá proběhla v květnu 1960 v Praze. Obě nesly název Celostátní sportovní dny neslyšících a obě měly velký ohlas mezi našimi i zahraničními účastníky.

Nová sportovní organizace byla v listopadu 1947 založena v Praze. Jednalo se o Automotoklub neslyšících Praha. Navázal na cyklovýlety dvacátých let. Přestože ještě ve třicátých letech existoval ve většině evropských zemí zákon zakazující neslyšícím řízení motorového vozidla, našli se nadšenci, kteří načerno vyjeli na motorkách na mezinárodní sjezd neslyšících do Paříže 1931.

Po protestu neslyšících motoristů v roce 1935 byl zákon upraven. Osobními auty však začali jezdit až po druhé světové válce. V srpnu 1954 byl Automotoklub neslyšících Praha přejmenován na Svazarm neslyšících. Ten pak pořádal i automobilové zájezdy do zahraničí. V roce 1966 došlo v Praze k založení Mezinárodní federace neslyšících motoristů (FIAMS). Tato organizace funguje dodnes. Svazarm byl opět přejmenován na Automotoklub neslyšících Praha a má své zázemí na pražském Smíchově.

V souvislosti s rozvojem nových sportovních oddílů (střelecký, turistický a vodácký) se objevily i vynikající sportovci reprezentující nás v padesátých a šedesátých letech na

mezinárodních soutěžích. Nejlepším sportem byla tehdy sportovní střelba. Výraznější úspěchy našich sportovců na mezinárodní scéně však skončily po roce 1969. Celá řada z nich emigrovala. Tak byla uzavřena jedna z nejméně výraznějších kapitol neslyšících sportovců.

V sedmdesátých letech se objevují nová jména jak ve střelbě, tak i mezi stolními tenisty a atlety. Sportovní kluby zaznamenávají střídavě úspěchy doma i v zahraničí. Stejně tak se objevují výrazné osobnosti v řadách funkcionářů. Kluby však stále narážejí na problémy s financováním svých činností. Velký útlum nastává zejména v letech osmdesátých. Přesto bylo konáno v jednom kalendářním roce i více než šest evropských mistrovství. Často se však jejich termíny překrývaly a organizace byla velmi obtížná. Vše vyvrcholilo v roce 1983, kdy po několika jednáních došlo k založení *Evropské organizace sportu neslyšících – EDSO (European Deaf Sport Organisation)*. V současné době je členem 43 zemí Evropy. Ve svých více než tisíci sportovních klubech sdružují kolem padesáti tisíc neslyšících sportovců. Zatím bylo uspořádáno čtrnáct kongresů. Ten poslední proběhl v září 2008 v Bratislavě. Bylo jím oslaveno 25. výročí založení EDSO. Další se bude konat v roce 2012 v Moskvě.

Každý rok se v současné době koná pět až sedm evropských šampionátů různých sportů. Výjimkou jsou pouze roky, kdy jsou pořádány letní nebo zimní deaflympiády příslušného sportovního zaměření. Všechny aktivity konající se pod hlavičkou EDSO jsou řízeny mezinárodně uznávanými pravidly příslušných sportovních federací.

Největšímu ohlasu se u veřejnosti těší šampionáty v atletice a fotbale. Atletických mistrovství Evropy se od roku 1995 pravidelně zúčastňuje i Česká republika. Jsou pořádána každé čtyři roky, dva roky po deaflympiádě (Jirka aj., 1997). Osmdesátá léta 20. století byla na domácí sportovní půdě ovlivněna všeobecnou stagnací sportu. Velké změny nastaly až po listopadu 1989. Neslyšící sportovci opět navazovali kontakty se západním světem. Na mezinárodních kolbištích sbírali zejména zkušenosti. První medaile jsme získali až v létě 1993 v Sofii, a to v atletice, cyklistice a fotbalu. Mezi zeměmi jsme se umístili na sedmém místě.

První deaflympijské medaile ze zimní olympiády přivezli Češi až čtyřicet šest let po rakouském Seefeldu. V březnu 1995 získali dvě bronzové medaile v alpském lyžování na 13. deaflympiádě ve Finsku. Tehdy se premiérově představil také náš národní hokejový tým. Kongres CISS jednomyslně odhlasoval vystoupení z mezinárodního paralympijského výboru. Další svoje aktivity měl pořádat nezávisle, s pouhou podporou

Mezinárodního olympijského výboru (MOV). Do dnešního dne se konalo 16 zimních a 21 letních deaflympiád.

2.5.6 Dnešní sport sluchově postižených

Není možné zaznamenat sportovní aktivity všech klubů neslyšících u nás. Sportu se však věnují i další organizace, a to zejména v rekreační formě (Volejníková aj., 1999). Všeobecně lze říci, že výkony a rekordy nejsou pro neslyšící hlavní prioritou. Mnohem důležitější je radost z pohybu, vyrovnání se s handicapem a možnost komunikace s ostatními.

Je nutné ocenit i kvalitně fungující systém, který poskytuje neslyšícím srovnatelné podmínky k co nejlepším výkonům a k reprezentaci i v zahraničí. Mezi nejpobulárnější sporty patří stále fotbal. Dále se řadí házená, kuželky, atletika, šachy a stolní tenis. V poslední době vzrůstá ve sportovních klubech zájem i o další kolektivní sporty, jako je lední hokej, volejbal a plážový volejbal. Ve školách se začíná prosazovat basketbal. V individuálních sportech je v zimě na výsluní lyžování a snowboarding. Letní sporty ovládá cyklistika silniční i tracková, dále kanoistika a plavání. Zejména mládež si oblíbila šipky a stejně jako zdraví vrstevníci sportovní pokr.

Celostátní sportovní hry sluchově postižených žáků (CSH SPŽ) se pořádají pro sluchově postižené žáky již od roku 1965 (Pánek, 2009). Představují se v nich všechny speciální školy, které pracují se sluchově postiženými. Jsou zaměřeny zejména na atletické disciplíny a plavání. Z kolektivních sportů byly vybrány kopaná a házená, někdy je zařazován i basketbal.

Prvním pořadatelem těchto her byl Svaz invalidů. Do Prahy se tehdy sjelo kolem 600 žáků z třinácti škol celého Československa. Děti ze Slovenska se zúčastnily ještě her v Českých Budějovicích v roce 1995. Zde proběhl i čtyřicátý třetí ročník. Tehdy soutěžilo 13 škol v atletice a futsalu, 9 v basketbalu a 11 v plavání.

Od roku 1980 se každoročně konají také *Celostátní sportovní hry postižené mládeže (CSH SPM)*. Pořádají je střídavě všechny speciální střední školy sluchově postižené mládeže. Disciplíny v atletice jsou přirozeně náročnější než u žáků. Chlapci soutěží ve fotbale, děvčata hrají volejbal. V roce 1995 se konaly v Bratislavě poslední společné hry pro českou a slovenskou mládež.

V roce 1934 vznikl *Československý svaz sportu hluchoněmých (ČsSSH)*, který zaštiťoval celorepublikovou činnost jednotlivých klubů neslyšících (Pánek, 2009). Před

2. světovou válkou však plnil spíše úlohu formální. Podobný charakter měl i v padesátých letech 20. století. Po roce 1968 se přejmenoval na *Svaz neslyšících sportovců (SNS)*. Tehdy spadl do oddělení tzv. neolympijských sportů v *Československém svazu tělesné výchovy (ČSTV)*.

Koncem 80. let byla založena v rámci *Ústředního výboru československé tělesné výchovy (ÚV ČSTV)* sekce zdravotně postižených sportovců. Samostatný *Federální svaz neslyšících sportovců (FSNS)* vznikl v roce 1990. Zabezpečoval reprezentaci a mezinárodní záležitosti neslyšících. Ve stejném roce byl založen samostatný *Český svaz neslyšících sportovců (ČSNS)*. Stal se organizátorem soutěží v českých zemích a zároveň se podílel na rozšiřování členské základny v jednotlivých sportovních klubech neslyšících.

Aktivity všech 23 registrovaných klubů v ČSNS narážejí na spoustu problémů. Kromě finančních nedostatků je hlavním handicapem ta skutečnost, že neslyšící sportovci nevlastní žádný sportovní areál či zařízení, kde by bylo možné rozvíjet sport handicapovaných. Přesto dosahují úspěchů jak v letních, tak zimních deaflympiádách.

Naším nejúspěšnějším deaflympijským sportem je sportovní střelba (28 medailí). V České republice se však v současné době nepěstuje. Následují ženské sjezdové lyžování a ženská atletika. Mužská silniční cyklistika se může pochlubit 7 medailemi. Na všech deaflympiádách nás zatím reprezentovalo kolem 200 sportovců. Vystupovali jak ve sportech kolektivních, tak individuálních. Jsou držiteli čtyř světových atletických rekordů. Ve sprintu na 200m (*M. Trnková, Berlín 2003*), ve vrhu koulí (*T. Pazdera, Brno 2008*), hodu diskem a kladivem (*T. Pazdera, Praha 2008*).

2.5.7 Největší úspěchy našich neslyšících sportovců

Sportovní výkony můžeme hodnotit z různých hledisek. V úvahu připadají zejména podmínky, ať už společenské, sportovní či ekonomické (Pánek, 2009).

Lze se zaměřit také pouze na hodnotu dosaženého výkonu. Z pohledu těchto kritérií můžeme považovat za nejúspěšnější neslyšící sportovce fotbalisty, lyžaře, atletky, tenisty, cyklisty a sportovní střelce.

Fotbalisté získali dvě stříbrné medaile (1928 Amsterdam – druhá letní deaflympiáda - LDH, 1993 Sofia – sedmnáctá LDH). Sportovní střelci se mohou pochlubit získáním celkem 25 medailí na osmé a deváté letní deaflympiádě (1957 Miláno, 1961 Helsinky). Velkým úspěchem je i získání sedmi zlatých medailí v lyžování (1999 – 2007 Davos,

Sudsvall, Salt Lake City). Cyklisté přivezli čtyři medaile ze sedmnácté LDH (1993 Sofia). Na dvě medaile dosahli i tenisté na šesté LDH (1993 Sofia).

3. Praktická část

V této části práce popíšu organizaci výzkumu, uvedu metody šetření a odpovím na výzkumné otázky.

3.1 Cíl práce a výzkumné otázky

Cílem práce je provedení analýzy specifík těžkého sluchového postižení v souvislosti s provozováním sportu a následné zhodnocení nabídky sportovního vyžití pro těžce sluchově postižené děti, mládež a dospělé v Jihočeském kraji. K tomuto cíli byly definovány následující čtyři výzkumné otázky, na které bylo třeba odpovědět na základě výsledků výzkumného šetření.

- 1. Jaká je skutečná nabídka řízených sportovních aktivit ve sportovních klubech, kroužcích a hodinách tělesné výchovy pro těžce sluchově postižené v Jihočeském kraji?*
- 2. Do kterých sportů (popřípadě disciplín) a soutěží se těžce sluchově postižení v Jihočeském kraji zapojují?*
- 3. Jaká je stavba a průběh hodiny tělesné výchovy ve speciální škole pro sluchově postižené ve srovnání s hodinou TV v běžné škole?*
- 4. Jaká je náplň volného času sluchově postižených dětí a mládeže ve vztahu k pohybovým aktivitám?*

3.2 Organizace výzkumného šetření

Výzkum byl realizován v letech 2010 až 2011 v *Českých Budějovicích, Prachaticích, Strakonících, Táboře, Milevsku, Jindřichově Hradci a Písku*. Návštěvy jsem si naplánoval tak, abych mohl kontaktovat základní organizace *Svazu neslyšících a nedoslýchavých v České republice (SNN ČR)* v těchto městech. Nejprve bylo třeba zjistit, kde sídlí instituce nabízející sportovní vyžití sluchově postiženým. Zdrojem

informací byl internet a brožury s nabídkami sociálních služeb v uvedených městech. Podle zjištěných dat byl vypracován harmonogram návštěv jednotlivých míst. Tato místa byla vytipována za účelem zjišťování informací potřebných pro zodpovězení stanovených výzkumných otázek.

SNN ČR představuje největší občanské sdružení neziskového charakteru, které pracuje mezi sluchově postiženými v České republice. Bylo založeno v roce 1990. Posláním SNN je ochrana a obhajoba potřeb, práv a zájmů sluchově postižených osob ČR. Je členem mezinárodních organizací *Světové federace neslyšících (WFD)*, *Světové federace nedoslýchavých (IFHOH)*, *Evropské unie neslyšících (EUD)*, *Evropské federace nedoslýchavých (EFHOH)*. Ve své struktuře má v České republice osmdesát základních organizací a spolků, patnáct poradenských center, čtyřicet pět středisek pro poradenství, třináct krajských organizací, dvě Centra denních služeb a jeden stacionář (zařízení pro krátkodobý pobyt se zajištěnou odbornou péčí).

SNN je také vydavatelem Metodických listů (interní spravodaj). SNN aktéž pořádá Mezinárodní festivaly Pantomimy v Brně (naposledy 2009), Mezinárodní dny neslyšících a vernisáže výstav sluchově postižených umělců. Tato organizace poskytuje služby tlumočnické, kurzy znakového jazyka i poradenské centrum. Dále podává informace o kompenzačních pomůckách, nabízí sociálně právní poradenství, sociální rehabilitaci, baterie do sluchadel a členství v organizaci nedoslýchavých. Zabezpečuje publikační a propagační činnost v rámci SNN v ČR, pomoc při jednání na úradech spolu s pronájmem místostí (např. zasedacího sálu). Za jeden z nejdůležitějších prvků je třeba vyzdvihnout individuální přístup ke klientům.

Zastoupení SNN po České republice nesou již zmíněné Základní organizace Svazu neslyšících a nedoslýchavých. Zde se očekávalo získání dalších informací, které by vedly ke sportovním klubům neslyšících v jednotlivých městech. Prvním městem, které jsem navštívil, byly *Prachatice*. Na doporučené adrese se bohužel Základní organizace Svazu neslyšících a nedoslýchavých (ZO SNN) nenacházela.

V roce 2002 se v Prachaticích zrušilo Sdružení zdravotně postižených. Toto sdružení se stalo nástupnickou organizací bývalého Svazu invalidů z roku 1990. Mezi jeho členy patřily Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých, Svaz neslyšících a nedoslýchavých, Svaz tělesně postižených, Sdružení pro pomoc mentálně postiženým, Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí, Sdružení pro životní prostředí zdravotně postižených a Svaz postižených civilizačními chorobami. Po odstranění architektonických bariér došlo k vzájemnému propojení bývalých individuálních

subjektů. Díky vzájemné spolupráci a podpoře se činnost zkvalitnila a k zefektivněla. I tak si každý spolek zachovával vlastní identitu.

Koncem roku 2002 se všechny organizace přeměnily a na základě typu postižení vytvořily nová sdružení. Ta se začala specializovat na pomoc handicapovaným právě podle typu jejich postižení. Od ledna 2003 působí dvě základní organizace Sdružení osob tělesně postižených a Sdružení osob postižených civilizačními chorobami. Zachované zůstalo též Centrum pro zdravotně postižené. To se specializuje hlavně na sociálně právní poradenství. Nabízí ale i další služby, jako je pořádání odborných besed, přednášek nebo zajišťování kulturních akcí. *Sportovní aktivity se neprovozují.*

V minulosti zde fungoval pouze oddíl stolního tenisu sluchově postižených. Později se jeho zakladatelé přestěhovali do Plzně a činnost skončila. V dnešní době v Prachaticích neexistuje žádný sportovní klub pro neslyšící, který by se angažoval v jakémkoliv sportovním odvětví, ale pouze Specifické poradenství pro sluchově postižené SNN (Svazu neslyšících a nedoslýchavých) v ČR.

Druhým navštíveným městem byly *Strakonice*. Zde se podle zdroje má nacházet ZO SNN. Organizace byla sloučena s Centrem pro zdravotně postižené Jihočeského kraje, o.s. ve Strakoniciích. Dále jsem na místě zjistil, že ve Strakoniciích fungoval sportovní klub neslyšících se zaměřením na bowling. Vedl ho postarší pán. Jeho nemoc mu však nedovolovala vést klub na odpovídající úrovni, a tak klub bohužel přestal existovat.. Vhodný nástupce vedoucího spolku se nenašel. Vedoucí centra se nedávno byla podívat na srazu neslyšících. Dostavil se pouze pár v seniorském věku. Lze proto konstatovat, že v tomto městě existuje Poradenské centrum při Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR, ale žádný klub vyvíjející sportovní aktivity neslyšících.

Následovalo město *Písek*. I tady došlo ke sloučení ZO SNN s Centrem pro zdravotně postižené. Poskytuje služby pro zdravotně postižené včetně služeb pro neslyšící. Neexistuje zde žádný sportovní klub neslyšících, který by vyvíjel organizovanou sportovní činnost. Pouze se zde pravidelně schází úzký kruh neslyšících seniorů, kteří ale sportem svůj klubový čas netráví.

Další ZO SNN mělo být v *Milevsku*. V tomto městě v současné době není žádná klubová činnost, která by zajišťovala neslyšícím aktivity sportovního, ba ani informačního charakteru.

Předposledním navštíveným městem byl *Tábor*. Od ředitelky Poradenského centra SNN jsem se dozvěděl, že v Táboře žádný sportovní klub neslyšících není. Existuje zde

neoficiální klub neslyšících, který se schází nepravidelně v jiné organizaci zabývající se duševním zdravím.

Posledním městem byly *České Budějovice*. Funguje zde poradenské centrum jak pro neslyšící, tak i pro nedoslýchavé. Sídlí zde i Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR a zároveň zde působí jediný oficiální Sportovní klub neslyšících v jižních Čechách.

3.3 Metody šetření

Ve výzkumu byly využity metody *pozorování, rozhovoru a dotazníku*. Podle Ferenčíka (2000) se hned ta první uvedená řadí k těm nejzákladnějším.

Pozorování je přirozeným projevem každého člověka, který se chce něco dozvědět o okolním světě. I svým laickým pohledem tak získává řadu užitečných informací. Některé z nich ovlivňují jeho život okamžitě, jiné využije při vhodném podnětu později. Mnohdy se středem jeho zájmu stávají věci a situace, které se nějakým způsobem vymykají normálu.

Rozdíl se projevuje u pozorovatele profesionálního. Ten se zaměřuje na pozorování předem pečlivě naplánovaných jevů a skutečností. Při přípravě svého pozorování si jasně definuje dvě základní věci. Co a jak bude pozorovat. Tato organizace je nutná zejména proto, aby se pozorovatel soustředil skutečně jen na podstatné body. Vyhne se tak riziku nežádoucí improvizace a chyb, které z ní mohou vyplynout.

Metodu *pozorování* jsem uplatnil při sledování hodin tělesné výchovy v *Mateřské škole, základní škole a střední škole pro sluchově postižené* v Českých Budějovicích. Cílem této metody bylo sledování průběhu hodiny, pokynů učitele i jejich akceptování jak jednotlivými žáky, tak celým kolektivem. Zajímavým prvkem byla systematičnost, která vycházela z předem připraveného plánu. Tato skutečnost hraje velkou roli zejména při práci s handicapovanými dětmi, neboť už v přípravě je třeba zohlednit jejich postižení a podle jeho míry vybrat či upravit následné aktivity.

K získání konkrétních informací o provozování organizovaného sportu sluchově postižených posloužily *rozhovory* s pedagogem vyučujícím TV na *Mateřské škole, základní škole a střední škole pro sluchově postižené* v Českých Budějovicích a s neslyšícím hospodářem *Budějovického sportovního klubu neslyšících*. Tato data byla využita ke zmapování sportovních aktivit sluchově handicapovaných. Jednalo se o poznávací rozhovory, které měly předem stanovenou strukturu.

Využil jsem také možnosti kontaktovat jednu bývalou neslyšící žákyni *MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené v Českých Budějovicích* (rozhovor byl tlumočen její sestrou, která ovládá znakovou řeč) a ředitele *1. Centra zdravotně postižených, jižních Čech, o.s.*. S nimi jsem probíral volnočasové aktivity sluchově postižených. Poskytnuté informace jsem zapracoval do dpovědi na otázku č. 4.

Rozhovor je nenahraditelnou metodou pro získávání detailnějších informací o názorech, záměrech, přáních a postojích tazajících. Přínosem této metody je její interaktivnost a možnost jednat s člověkem tváří v tvář. V této situaci lze dobře využít i neverbálních signálů vyplývajících z mimiky člověka. Je třeba si také uvědomit, o jaký typ *rozhovoru* máme zájem. Můžeme volt mezi stukturovaným či nestrukturovaným, formálním nebo neformálním. Jinými typy jsou *rozhovory* výzkumné, poradenské a další.

Rozhovor nám může sloužit nejen k získávání informací (interview), ale můžeme jím respondenta i ovlivňovat (formativní rozhovor). Takovým formativním rozhovorem může být klasická výuka, kdy učitel svými informacemi formuje své žáky.

Písemnou podobou strukturovaného *rozhovoru* je *dotazník*. Tento způsob získávání více informací není příliš časově ani finančně náročný a je přehledný. Vypovídá o individuálním pohledu jednotlivých tazajících na předloženou problematiku. Jednotlivé otázky je třeba dobře promyslet. Musí být jednoznačné a dostatečně srozumitelné. Zároveň je nutné si předem stanovit, k jakému cíli by měly směřovat.

V této práci je zastoupena nestandardizovaná forma *dotazníku*. Čtyřiceti respondentům *Mateřské školy, základní školy a střední školy pro sluchově postižené v Českých Budějovicích* byly předloženy otázky otevřeného i uzavřeného typu.

4. Výsledky šetření a jejich interpretace

V této kapitole uvedeme odpovědi na čtyři výzkumné otázky. Byly stanoveny pro nalezení odpovědí souvisejícími s analýzou specifík sluchově postižených při provozování sportovních aktivit a se zjištěním skutečné nabídky sportovního vyžití těžce sluchově postižených.

Odpořed' na otázku č. 1

Jaká je skutečná nabídka řízených sportovních aktivit ve sportovních klubech, kroužcích a hodinách tělesné výchovy pro těžce sluchově postižené v Jihočeském kraji?

Je třeba si uvědomit, že sportovat začínáme většinou již v dětském věku. Proto je vhodné začít problematiku sportování sluchově postižených organizovanou tělesnou výchovou. Postupně přejdeme ke sportovním klubům a volnočasové aktivitě neslyšících.

Na začátku odpovědi k první otázce se soustředíme na jedinou speciální školu pro sluchově postižené jižních Čech. Přiblížíme, k čemu speciální školy slouží a uvedeme jejich služby včetně sportovních aktivit. Poté se zaměříme na jediný sportovní klub neslyšících v jižních Čechách, který působí při ZO SNN v Českých Budějovicích.

V majoritní skupině zdravých lidí vyrůstají i zdravotně postižení. Jejich handicap může být různorodý. K nejproblematictějším omezením patří postižení sluchu (Keblová, 2000). Na zapojení jedince do společnosti má samozřejmě vliv jeho stupeň. V každém případě však mluvíme o komunikační bariéře, a to jak v oblasti sociální, tak psychické.

Z tohoto důvodu vznikají *speciální školy pro sluchově postižené*, v jejichž výchovně – vzdělávacím procesu je příslušný handicap zohledněn. Odborně vyškolení učitelé musí při výuce volit odlišný způsob metod, které pak vedou k řádnému osvojování vědomostí a dovedností. Nelze pouze vycházet z potřeb jednotlivých žáků. Je třeba pracovat s celým kolektivem, aby se děti naučily respektovat své vrstevníky. Důležitou roli hraje i očekávání a přání rodičů. Ti často kladou na své potomky nepřiměřené nároky v dobré víře, že tím zminimalizují jejich handicap a posílí jejich sebevědomí.

V současné době se pracuje na modernizaci vybavení jednotlivých speciálních škol. Zároveň je nutné udržovat krok s vývojem techniky v souvislosti s kompenzačními pomůckami pro jednotlivce. V neposlední řadě je třeba vychovávat odborně vyškolené pracovníky, kteří se mohou věnovat dětem od útlého věku až po celou školní docházku.

Všechny úspěchy žáků speciálních škol je také třeba náležitě medializovat. Jakékoliv pozitivní ohodnocení je obrovskou motivací pro další práci jak učitelů, tak zejména jejich svěřenců. Nestáčí pouze články v odborných časopisech či na internetových stránkách příslušných organizací. Je nutné využívat hlavně regionálních novin, veřejně přístupných vývěsek a mimoškolních aktivit. V tomto ohledu se jako jedna z možností nabízí informace o sportovních akcích, kterých se může jako divák zúčastnit i široká veřejnost.

Zapojení handicapovaných do aktivit zdravých sportovců je jednou z forem, jak vzájemně obohatit život oběma skupinám. Komunikační bariéra se často jeví jako téměř nepodstatná. Rozhodující je zápal pro společnou věc, snaha překonat sám sebe, přispět k dobrému výsledku kolektivu nebo k co nejlepšímu umístění jednotlivce.

I v běžné vzdělávací praxi je třeba zajistit vhodné podmínky výchovně – vzdělávacího procesu. Patří k nim například porozumění kulturnímu dědictví, respekt kulturních odlišností a historie. Dále je to utváření hodnotového systému, sociálních dovedností a osvojování si vhodného chování. Podporování pozitivního vztahu a zároveň respektu mezi dvěma či více lidmi vede k vytváření přátelského ovzduší. Tyto podmínky by měl zahrnovat i vzdělávací program pro neslyšící, který navíc zohlední odlišnosti postižených dětí a zaměří se na využívání odpovídajících stylů práce.

Vedle výše zmíněných podmínek pedagogických je třeba zdůraznit i vliv podmínek technických. Pro sluchově postižené nelze využívat pouze běžné didaktické pomůcky. Důležité jsou i pomůcky kompenzační a rehabilitační. Sem patří různé typy sluchadel, individuální či kolektivní zesilovače. Nezbytná je i správná akustická úprava učeben či rozmístění nábytku. Obdobně je třeba zohlednit míru postižení i při sportovních aktivitách.

Sluchově postižené děti mohou navštěvovat běžnou školu jako jedinci integrovaní ve třídě zdravých dětí, nebo mohou chodit do speciálních tříd, které jsou v běžných školách zřizované. I zde jim mohou nabídnout péči pracovníci speciálně pedagogických center pro sluchově postižené. Tato centra jsou zřizována jako součást speciálních škol. Jejich chod většinou zajišťují speciální pedagogové, psycholog a sociální pracovník. Poskytují odbornou péči nejen žákům s jedním typem postižení, ale i s více vadami. Spolupracují

s rodinou a dalšími odborníky, aby tak zajistili přirozený proces integrace handicapovaných do společnosti.

Speciálně pedagogická centra zajišťují spolupráci foniatrů a pediaterů. Doporučují vhodný způsob vzdělávání dítěte podle míry sluchového postižení. Poskytují metodickou pomoc pedagogům běžných škol i dalších institucí, například sportovních klubů. Vyhledávají pro své svěřence vhodné kompenzační pomůcky. Podílejí se na přípravě speciálních pedagogických metod, příruček a učebnic. Zprostředkovávají odborné konzultace učitelské i rodičovské veřejnosti, případně poskytují logopedickou péči.

Pro představu o rozmístění speciálních škol v České republice, které mají ve svých osnovách povinnou tělesnou výchovu, kde de facto začíná sportovní nabídka pro nejmladší sluchově postižené, uvádíme města, ve kterých se nachází. V současné době existuje kolem dvaceti škol pro sluchově postižené. Vyskytují se vždy ve větších městech (Praha, Olomouc, Ostrava, Brno, Valašské Meziříčí, Liberec, České Budějovice, Plzeň, Ivančice atd.).

Nejvíce škol pro sluchově postižené bychom našli na území hlavního města Prahy. Tyto školy nabízejí rodičům odborné vedení pro jejich postižené děti už od věku tří let. Jedná se o speciální mateřské školy, které pečují o děti při odkladu školní docházky až do jejich sedmi let. Žákům je nabízeno nejen denní dojíždění, ale mohou být umístěni též v samostatném internátu. Této možnosti využívají samozřejmě lidé se vzdálenějším bydlištěm.

Speciální mateřské školy připravují děti na výchovně vzdělávací proces na škole základní. Handicapovaná mládež může dále pokračovat i na speciálních školách středních. Součástí těchto typů škol bývají speciálně pedagogická centra (SPC). Ta spolupracují nejen s pedagogy, ale zejména s rodiči postižených dětí. Důležitou roli hrají i internáty, které zabezpečují zejména mimoškolní aktivity v průběhu týdne. Často také nabízejí zajímavé programy v rámci zájmových kroužků. Udržují kontakty se školami a internáty podobného typu, a to zejména na poli sportovním.

MŠ, ZŠ a střední škola pro sluchově postižené

Hlavním centrem vzdělávání sluchově postižených z Jihočeského kraje jsou České Budějovce. Zde se nachází *Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené* (Keblová, 2000). Tato instituce plní svou funkci už od roku 1871, kdy byla založena českobudějovickým biskupem J.V.Jirsíkem. Tehdy se jednalo o páté zařízení v českých zemích, jehož sídlem se stala bývalá budova učitelského ústavu. Ta byla zakoupena pro výchovu a vzdělání postižených dětí z českobudějovické diecéze

Sluchově postižení se do středu města, kde se budova nalézá, snadno dopravují. V současnosti zde můžeme nalézt speciální mateřskou školu, základní školu, odborné učiliště pro sluchově postižené, praktickou školu jednoletou, praktickou školu dvouletou, školní družinu, internát, dětský domov a speciální pedagogické centrum. V jedné budově jsou umístěny všechny tyto složky. Pouze odborný výcvik (sklenářské práce) je prováděn v blízkém středisku praktického vyučování.

Škola poskytuje péči dětem, kterým byla doporučena docházka na základě foniatrického a psychologického vyšetření. Díky tomu, že se zde v rámci SPC nalézá i rehabilitační pracoviště, mohou zde pobývat i těžce tělesně postižení žáci. Těm se systematicky věnuje kvalifikovaný, zkušený fyzioterapeut. I pedagogický sbor musí splňovat odpovídající kvalifikaci. Určující jsou ve výchovně vzdělávacím procesu stupně sluchového a mentálního postižení jednotlivců. Styl práce při vyučování i v mimoškolních aktivitách vyžaduje zároveň velkou míru trpělivosti a tolerance. O to víc je třeba ocenit zejména sportovní úspěchy, kterých svěřenci těchto pedagogů dosahují.

V přímé vyučovací povinnosti se postupuje podle učebních plánů vypracovaných podle pokynů pro zvláštní nebo pomocné školy se sluchově postiženými žáky. Ti, kteří trpí i jinými vývojovými poruchami učení, jsou vzděláváni podle individuálních vzdělávacích programů. Samozřejmostí je spolupráce asistentů, bez nichž by pedagogové nemohli v některých třídách úspěšně pracovat.

Do roku 1990 byla tato škola v republice jedinou, která poskytovala vzdělávání dětem s kombinací mentálního a sluchového postižení. Její pedagogové proto vypracovali celou řadu kvalitních učebních materiálů, které mohou využívat v současnosti i jiná podobná školská zařízení. Důležitou součástí každodenního pracovního dne je i organizace volného času pro děti s nařízenou ústavní výchovou.

Mají možnost trávit víkendy v budově bývalé školy v Radosticích u Borovan. Jedná se nejen o zajímavou náplň volných dní. Děti zde mají možnost ve skupinkách pocítit podobnou atmosféru, jakou zažívají jejich vrstevníci v rodinách. Seznamují se s různými domácími činnostmi, společně vaří, uklízejí, pracují na zahradě. Tráví tu i prázdniny.

Ke stálým pracovníkům školy patří i celá řada externistů. Ti se stávají garanty různých zájmových kroužků, například výtvarného, dramatického, rybářského, keramického a sportovního. Často pracují bez nároku na odměnu. Jejich svěřenci je však odměňují vděčností a obdivem, zároveň se pro ně stávají životními vzory. Nové kamarády mohou děti získat i při setkáních s žáky jiných speciálních škol, a to zejména na poli kulturním a sportovním.

Škola spolupracuje se Zdravotně sociální fakultou Jihočeské univerzity. Její pracovníci využívají svých zkušeností se vzděláváním sluchově postižených a přednášejí o nich studentům Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity. Mnozí z nich pak své další studium rozšiřují o studium speciální pedagogiky a na školu se vrací jako odborní pracovníci.

Důležitou součástí výchovně vzdělávacího procesu na škole je samozřejmě i *sport*. Nejedná se pouze o klasické hodiny tělesné výchovy, ale i o mimoškolní sportovní aktivity. Nejmenším slouží prolézačky na školní zahradě. Zde se nachází i moderní hřiště s umělým povrchem. Odpovídající parametry má zároveň tréninková běžecká dráha, bezpečné doskočiště či stanoviště pro vrh koulí. Všechna tato vybavení slouží k pravidelným tréninkům nejen pro přátelská sportovní utkání, ale i pro *celostátní sportovní hry sluchově postižených žáků*.

Talentovaní žáci a zejména žáci sedmých tříd mají možnost zúčastňovat se lyžařského kurzu. Tento pobyt je spojován i se zimní turistikou a dalšími venkovními sportovními aktivitami. Podobně je organizovaná i letní prázdninová činnost. Jsou připravovány týdenní pobyty v různých lokalitách České republiky (Posázaví, Lipno, Jizerské hory, Krkonoše, Lhotka u Tábora, Hluboká nad Vltavou). K oblíbeným činnostem patří i školní výlety, případně zahraniční rekreace. Všechna tato zpestření může škola organizovat díky sponzorům a institucím, které mají zájem o vytvoření co nejlepších podmínek pro začlenění handicapovaných dětí do běžného života.

U sluchově postižených lidí, stejně jako u zdravé populace, patří k oblíbeným činnostem *sportování*. I handicapované děti kromě běžných volnočasových aktivit rády soutěží. Základní i střední školy proto pořádají školní, regionální i celostátní soutěže,

kteře se setkávají u mladých sportovců s velkým ohlasem. Nejen, že se pečlivě a dlouhodobě připravují na samotné sportovní klání, ale zároveň se těší na společenské setkání se svými vrstevníky z jiných škol.

Institut dětí a mládeže MŠMT ČR pověřuje organizací *Celostátních sportovních her sluchově postiženého žactva* pokaždé jednu ze základních speciálních škol (www.sluchpostcb.cz). V červnu 2007 se stala pořadatelem *Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené* v Českých Budějovicích. Soutěžilo se v atletice, basketbalu dívek, v plavání a futsalu chlapců. Výkony byly hodnoceny podle pravidel jednotlivých sportů. V *atletice* se mezi sebou utkala družstva i jednotlivci. Soupisky musely být potvrzeny řediteli jednotlivých škol.

V atletice měli žáci možnost startovat v několika disciplínách. Každý jednatlivec si mohl vybrat maximálně tři a zároveň mohl být účastníkem štafety.

Dívky soutěžily v běhu na 60 m a 800 m, ve skoku vysokém i dalekém a ve vrhu 3 kg koulí. *Chlapci* si mohli vybrat běh na 60 m nebo 1500 m, skok vysoký a daleký nebo vrh 4 kg koulí. Ve smíšené štafete na 4 x 60m běželi vždy dvě dívky a dva chlapci.

V *plavání* mohli každou školu jednotlivých disciplínách reprezentovat dva závodníci. Štafety byly opět smíšené. Plavecké disciplíny zahrnovaly pro kategorie chlapců i děvčat 50 m prsa a 50 m volný způsob. Štafeta plavala 4 x 50 m volným způsobem.

V celé historii školy byly neúspěšnějšími letní *celostátní sportovní hry sluchově postižených žáků* pořádané v červnu 2010. Konaly se ve Valašském Meziříčí a žáci se v celkovém pořadí umístili na druhém místě. Tentýž stupeň obsadili v atletice a plavání. Futsalisté dosáhli na místo třetí. Úspěšní byli i na devátém ročníku soutěže Pražský plavec. Tam vystoupali ve štafete na 4x50 m na místo nejvyšší.

Řízený rozhovor s učitelem tělesné výchovy na MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené v Českých Budějovicích.

1. Kolik má váš sportovní klub členů a do kolika věkových kategorií jsou rozděleni?

Nemáme zde přímo sportovní klub, ale vedeme zde zájmový sportovní kroužek. Děti máme patnáct. Jsou to všechno žáci naší školy. Jejich věk se pohybuje od 11 až do 15 let. Kroužek je veden třemi pedagogy.

2. Jaké druhy sportů se v klubu pěstují?

Dominuje florbal a atletika. Jsou to sporty, které jsou zařazeny do osnov povinné TV.

3. Spolupracujete s nějakým školským zařízením?

Spolupracujeme s Plzní, zveme se na altetické hry ZŠ a MŠ.

4. Jakých soutěží se členové nejčastěji účastňují?

Je to zejména florbal na Celostátních sportovních hrách sluchově postižených žáků.

Chci podotknout, že na hry jezdí žáci naší školy, kteří kroužek nenavštěvují, ale účastní se povinné tělesné výchovy. Kroužek je opravdu jen zájmovou nepovinnou činností.

5. Největší sportovní úspěch vašeho člena v posledních pěti letech?

Nechci jmenovat jednotlivce. Ale jako tým jsme dosáhli v celé historii školy nejlepšího výsledku na loňských Celostátních sportovních hrách sluchově postižených žáků ve Valašském Meziříčí, kdy jsme z dvanácti zúčastněných škol skončili na celkovém druhém místě.

6. Jakým způsobem se zapojujete do organizování sportovních akcí v rámci naší republiky?

Jsme také organizátory Celostátních sportovních her sluchově postiženého žactva. Naposledy se u nás konaly v roce 2007.

7. Zúčastňujete se mezinárodních soutěží pro neslyšící?

Ne.

8. Spolupracujete i s oddíly zdravých sportovců?

Ne, děti nemají zájem.

9. V čem spatřujete největší nedostatky sportovních příležitostí pro neslyšící?

V Jihočeském kraji se není s kým srovnávat. Jsme jediná škola pro sluchově postižené v této oblasti. Ostatní školy jsou příliš vzdálené k pravidelným sportovním kláním. Je to i otázka nedostatku financí.

10. Jak pracujete v náboru nových členů?

Nábory neděláme. Děti v kroužku jsou žáci naší školy, kteří se chtějí i ve volném čase věnovat organizovanému sportovnímu vyžití.

Sportovní kluby neslyšících v České republice

Prvním sportovním klubem pro neslyšící se stal na našem území I. Pražský sportovní klub neslyšících (I. PSKN, 2011). Jeho vznik se datuje do roku 1922. Tehdy byl nazván

Sportovním kroužkem pražských hluchoněmých. Jeho zakladatelé se obrátili v měsíčníku *Obzor hluchoněmých* na handicapované, aby vstoupili do kroužků lehké atletiky, kopané a házené. V srpnu téhož roku se tento kroužek přejmenoval na I. Pražský sportovní klub hluchoněmých.

V současnosti se tento klub může chlubit celou řadou atraktivních sportovních oddílů. Patří mezi ně alpské lyžování, badminton, atletika, bowling, kopaná, lední hokej, orientační běh, kuželky, stolní tenis, plavání šipky, šachy, volejbal i beach volejbal. Členové klubu se scházejí nejen v rámci rozvoje svých sportovních aktivit, ale berou své členství zároveň jako společenskou záležitost.

V roce 1932 vznikl *Sportovní klub neslyšících Brno* (SKN Brno, 2011). Původně se jmenoval Sportovní klub hluchoněmých při AFK Žižka Brno. Po dvou letech se oddělil s názvem Sportovní klub hluchoněmých Brno. Roku 1994 se slovo hluchoněmý změnilo na neslyšící. Z této organizace pak vznikl Sportovní klub neslyšících Moravská Slávia Brno. Nynější název platí od roku 2003. Členové tohoto klubu mohou sportovat v rámci sekce atletiky, kopané, badmintonu, kuželek, ledního hokeje, plavání, lyžování, tenisu, volejbalu, stolního tenisu a sekce šachistů. Významějších úspěchů dosáhli fotbalisté na Deaflympics v kopané roku 2005 nebo stolní tenisté na Mistrovství světa roku 2008.

Sportovní klub neslyšících byl založen v roce 1945 i v Hradci Královém (SKN Hradec Králové, 2011). Jeho název se během let také několikrát změnil. Roku 1953 se jednalo o TJ Slovan Hradec Králové, oddíl neslyšících sportovců. Slovní označení TJ Slovan se roku 1959 nahradilo spojením TJ Sokol. Roku 1968 byl klub pojmenován TJ Čechie, sportovců invalidů, oddíl neslyšících sportovců. Teprve v roce 1992 se objevilo označení *SK neslyšících Hradec Králové*. Členové se scházejí v oddílech kopané, halové kopané, bowlingu, kuželek, stolního tenisu, ledního hokeje, šipek, volejbalu a beach volejbalu.

Žádost o povolení k ustavení klubu neslyšících byla roku 1942 podána i v Plzni (SKN Plzeň, 2011). Povolení bylo uděleno díky politické situaci až roku 1943. Tehdy vznikl *SK Hluchoněmých Plzeň*. Roku 1949 byl název TJ Sokol Hluchoněmých. Úspěchem bylo v roce 1950 přidělení vlastního pozemku. Zde se podařilo o dva roky později otevřít hřiště. V současné době neexistuje. Pozemek byl dán k dispozici pro jiné účely. Přesto zde stále pracuje celá řada nadšenců, kteří se věnují zlepšení sportovního vyžití sluchově postižených.

Dalším klubem se stalo v roce 1946 *Sdružení sportovní klub neslyšících Vítkovice* (SSKN Vítkovice, 2011). Roku 1948 se začlenilo pod Sokol Ostrava, za další dva roky pod Baník Ostrava – Vítkovice. Osamostatnil se až roku 1954. Nejúspěšnější roky tohoto klubu spadají do let 1968 až 1998. Tehdy patřila k oporám P. Maléřová dosahující výborných výsledků v hodu diskem a koulí, kladivem a oštěpem.

Velký počet oddílů sdružuje *Sportovní klub Olympia Praha sluchově postižených sportovců* (SK Olympia Praha sluchově postižených sportovců, 2011). Patří sem atletika, bowling, badminton, malá kopaná, cyklistika, plážový volejbal, plavání, volejbal, tenis a stolní tenis. K úspěšným sportovcům tohoto klubu patří K. Stöhrová. Může se pochlubit dvěma mistrovkými tituly České republiky v badmintonu neslyšících v letech 2005 a 2006. Dále je aktivní volejbalistkou a zároveň jedinou neslyšící v České republice, která hraje golf.

Aktivním klubem je *SKIVELO Olomouc* (SKIVELO Olomouc, 2011). Je pořadatelem mnoha závodů a soutěží v rámci naší republiky, navíc organizuje i sportovní kempy pro dorost. Jeho zakladatel Pavel Pastrnek, který se zabývá i výrobou a prodejem pomůcek pro sluchově postižené. Tento klub se orientuje zejména na cyklistiku a lyžování. Oblíbené jsou zde také oddíly šachistů, volejbalu, atletiky, bowlingu a fotbalu. Členové se každoročně zúčastňují zahraničních závodů, kde obsazují přední místa ve výsledkových listinách.

Ve stejné budově jako SKIVELO Olomouc sídlí rovněž *Oblastní unie neslyšících*, která se zaměřuje zejména na poskytování sociálních služeb. Sem se dá zahrnout i pořádání relaxačních rodinných pobytů a zabezpečování dětských táborů. Obě organizace však pracují zcela samostatně.

Aktivní členství vykazují i sportovci klubu *TJ Slovan neslyšících Zlín* (TJ Slovan neslyšících, 2011). Ten byl založen roku 1945. K základním aktivitám patří volejbal, lyžování, lední hokej, kopaná a halová kopaná, tenis a stolní tenis, plavání, atletika, cyklistika a volejbal.

Sportovní činnost dalších organizací není tak výrazná. Jedná se o menší kluby, které se soustřeďují spíše na relaxační a rehabilitační stránku sportovních aktivit. Sem patří například *TJN Jihlava*, *SKN Kroměříž*, *SKN Blansko*, *SCN Ostrava*, *SKN Opava*, *SKN Valašské Meziříčí*, *TJ Spartak Praha*.

Budějovický sportovní klub neslyšících

Sluchově postiženým, kteří by rádi v jižních Čechách navštěvovali sportovní kroužek pod kvalifikovaným vedením, slouží v Českých Budějovicích *Sportovní klub neslyšících*. Byl založen Bohumilem Bažilem roku 1955 (BSKN, 2011). Na jeho aktivní činnosti se v té době podílelo pouze deset členů. Jediným sportovním odvětvím byl stolní tenis. O rok později došlo o rozšíření klubu o oddíl šachistů. V roce 1974 přibýly nohejbal a kopaná. Zájemci o hraní kuželek se nechali v klubu zaregistrovat v roce 1978. Až do dnešního dne se od roku 1983 scházejí členové týmu futsalu. Rok 1999 s sebou přinesl založení oddílu šipek a bowlingu. Oblíbenou aktivitou je samozřejmě turistika, jejíž oddíl je registrovaný od roku 1998. Většinu těchto aktivit provozují neslyšící jako hobby. Soutěží se aktivně zúčastňují v šipkách, kartách, futsale a bowlingu.

Tento sportovní klub nesl zpočátku název TJN SLOVAN České Budějovice. V letech 1956 až 1973 byl výraz slovan zaměněn za SLAVOJ. O rok později se začal používat název TJN SOKOL České Budějovice. Současné oficiální jméno Budějovický sportovní klub neslyšících se datuje od roku 1995. Za dobu své činnosti se v čele klubu vystřídal několik volených předsedů. Prvním byl zakladatel tohoto klubu Bohumil Bažil. Zatím na nejdelší volební období byl zvolen Stanislav Geber, 1961 až 1973. Každý sportovní oddíl má v současné době vlastního předsedu.

Několik členů tohoto klubu dosáhlo významných úspěchů i na zahraničních soutěžích. Jsou to M. Šťastný (účastník Zimních olympijských her ve Finsku v ledním hokeji, 1995). Dále R. Polzer a J. Polzerová, kteří reprezentovali na Mistrovství Evropy ve Finsku v roce 2002 v bowlingu.

Z řízeného rozhovoru s hospodářem tohoto klubu jsem se dozvěděl, že ke konci roku měli sedmdesát členů. Klub nenavštěvují žádné neslyšící děti ani mládež. V jednotlivých oddílech se pěstují tyto sporty: šachy, karty (Joker), turistika, malá kopaná, bowling. Vzhledem k negativním zkušenostem z minulých let klub nespolupracuje s žádnou jinou sportovní organizací ani s žádnou školou pro sluchově postižené. Nenavazují kontakty ani se zdravými sportovci.

Jednotlivé oddíly se v současné době neprezentují na žádných soutěžích. Zúčastňují se turnajů zejména v rámci České republiky. Pouze starší členové vyjíždějí pravidelně do rakouského Linze na turnaje karetní hry Joker.

Přestože hospodář spatřuje největší problém v nedostatku dětí a mládeže, nevyvstává klub v oblasti náboru nových členů žádné aktivity. Žáci základní školy pro sluchově postižené tady nevyhledávají žádné sportovní vyžití. Důvodem absence mladých lidí je mimo jiné i nedostatečná nabídka studijních oborů pro středoškoláky. Ti zpravidla s organizovanou sportovní činností pokračují ve školských zařízeních mimo Jihočeský kraj.

Řízený rozhovor s neslyšícím hospodářem Budějovického sportovního klubu neslyšících v Českých Budějovicích, který mohl vzniknout pouze s pomocí tlumočnice ovládající znakovou řeč.

1. Kolik má váš sportovní klub členů a do kolika věkových kategorií jsou rozděleni?

Náš klub má kolem 250 členů, ale pouze 70 je těžce sluchově postižených.

2. Jaké druhy sportů se v klubu pěstují?

Jsou to minikopaná, halový futsal, bowling, šipky, karetní hra Joker, šachy, turistika.

3. Spolupracujete s nějakým školským zařízením?

Bohužel, spolupráce s MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené v Č. Budějovicích se nedaří.

4. Jakých soutěží se členové nejčastěji účastňují?

Neúčastníme se žádné soutěže. Nemáme dostatek členů mladšího věku. A ti starší dávají přednost pouze turnajům.

5. Největší sportovní úspěch vašeho člena v posledních pěti letech?

Na Mistrovství ČR v halovém futsalu do 21 let obsadili muži roku 2008 první místo.

6. Jakým způsobem se zapojujete do organizování sportovních akcí v rámci naší republiky?

V posledních letech jsme se pokoušeli organizovat turnaje v šipkách. Pro malý zájem jsme od toho upustili

7. Zúčastňujete se mezinárodních soutěží pro neslyšící?

V poslední době jezdí do zahraničí pouze členové karetního oddílu. Zúčastňují se turnajů v rakouském Linzi.

8. Spolupracujete i s oddíly zdravých sportovců?

Ne, členové nemají dostatečný zájem.

9. V čem spatřujete největší nedostatky sportovních příležitostí pro neslyšící?

Myslím si, že ke sportování je příležitostí dostatek. Velký problém je v mládeži. Nemá zájem o organizovaný klubový sport.

10. Jak pracujete v náboru nových členů?

Snažili jsme se o spolupráci s MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené v Č. Budějovicích. Chtěli jsme děti přilákat do našeho klubu. V našem klubu však převažují starší neslyšící, proto děti neprojevují dostatečný zájem o zapojení do naší klubové činnosti. Postrádají své vrstevníky.

Odpověď na otázku č. 2

Do kterých sportů (popřípadě disciplín) a soutěží se těžce sluchově postižení v Jihočeském kraji zapojují?

Sluchově postižení se scházejí k provozování sportovních aktivit v Budějovickém sportovním klubu neslyšících v Českých Budějovicích zejména proto, že potřebují udržovat kontakt s lidmi podobného osudu. Mnozí z nich se v rámci jednotlivých sportovních oddílů zúčastňují i soutěží. Jedná se o sportovní klání převážně republikového charakteru. Někteří handicapovaní se však stávají i reprezentanty v zahraničí.

Se soutěžemi se setkávají už děti na základní škole. Specializovaná školská zařízení mají možnost zapojit své žáky do celostátních sportovních her sluchově postižených žáků. Ti, kteří mají o sport zájem i v pozdějším věku, mohou pokračovat v celostátních soutěžích sportovních her sluchově postižené mládeže. Stejně jako u zdravé populace se však u náctiletých s velkým zájmem o sport nesetkáme.

Mnozí sluchově postižení si najdou vztah ke sportu až v pozdějším věku. Málokdo je však ochotný a schopný pravidelného tréninku. Cílené přípravy pod vedením zkušených trenérů se zúčastňují pouze skuteční nadšenci. Proto je velkým úspěchem Budějovického sportovního klubu neslyšících, že vychoval několik úspěšných vrcholových sportovců.

Lední hokej

Zde můžeme jmenovat Milana Šťastného, zimního olympionika v ledním hokeji z roku 1995 ve Finsku.

Fotbal

Zahraničních sportovních soutěží se zúčastňovali i fotbalisté. Se svými soupeři se setkávali v letech 1983 až 1995 nejčastěji na území Německa a Rakouska. V současné době tyto zahraniční aktivity nepokračují.

Minikopaná

Hráči se představili na mezinárodním poli v roce 2003 na turnaji v rakouském Grazu.

Halový futsal

Úspěch zaznamenali v halovém futsalu do 21 let. V roce 2008 vystoupili v rámci Mistrovství ČR až na stupeň nejvyšší. Zároveň se utkali i se soupeři v zahraničí, a to zejména na turnajích v Rakousku a v Belgii (1990 až 2003).

Kuželky

Dlouhodobě úspěšnými byli členové sportovního oddílu kuželek. Oddíl fungoval od roku 1980 až do roku 1999. V těchto letech se představil na zahraničních soutěžích hlavně v Německu a Rakousku. Při reprezentaci na Mistrovství ČR bylo největším úspěchem získání zlaté medaile. To se podařilo v roce 1989 L. Vanišové.

Bowling

V roce 1999 rozběhly svoji činnost i další dva sportovní oddíly, bowlingu a šipek. V prvně jmenovaném sportu zazářila na několika Mistrovstvích ČR J. Polzerová. První místo obsadila v roce 1999. I v dalších letech vystoupala na stupně vítězů. Po jejím boku dosáhl významných úspěchů i R. Polzer. Roku 2001 obsadil na Mistrovství ČR

třetí místo. Oba dva reprezentovali Českou republiku v roce 2002 na Mistrovství Evropy ve Finsku.

Šipky

Členové Budějovického sportovního klubu neslyšících hrající šipky se několikrát zúčastnili mezinárodních turnajů v Německu. Tento sport patří k velmi oblíbeným aktivitám mladých lidí, protože fyzická příprava není příliš náročná. Jeho provozování však posiluje psychiku člověka a zároveň mu umožňuje okamžitou sociální interakci.

Joker

Nejmladší sportovní oddíl, který funguje až dodnes, založili vyznavači karetní hry Joker v roce 2003. V letech 2008 až 2010 se vypravili změřit své síly i na mezinárodní kolbiště do rakouského Linze.

Vodácké lodě

Pouhé tři roky (2005 až 2007) se scházeli vodáci. Vyvrcholením jejich činnosti byla plavba ve Slovenské republice. V roce 2007 zdolali úsek 72 km po řece Hron z Německé až do Hliníka nad Hronom.

Šachy

Nejdelší činností se v tomto sportovním klubu neslyšících může pochlubit oddíl šachistů. Schází se už od roku 1968 až dodnes. Na Mistrovství ČR v roce 2010 obsadil V. Houška desáté místo.

V současné době pracují aktivně v Budějovickém sportovním klubu neslyšících sportovní oddíly šachů, halového futsalu a minikopané, bowlingu a šipek. K nim se dále řadí hráči Jokeru a turisté. S nimi objevují krásy Jihočeského kraje i členové ostatních oddílů. Zdá se, že nabídka by mohla vyhovovat všem věkovým skupinám. Ve skutečnosti se ke společným aktivitám schází převážně střední a starší generace. Mladí využívají ke komunikaci se svými vrstevníky raději moderní dorozumívací prostředky

jako jsou mobily a zejména počítače. Klubový aktivní sport příliš nevyhledávají. Dávají přednost individuálnímu sportovnímu vyžití.

Odpověď na otázku č. 3

Jaká je stavba a průběh hodiny tělesné výchovy ve speciální škole pro sluchově postižené ve srovnání s hodinou TV v běžné škole?

Pravidelné hodiny tělesné výchovy na *Mateřské škole, základní škole a střední škole pro sluchově postižené* v Českých Budějovicích probíhají v souladu s učebními plány zohledňujícími handicap sluchově postižených dětí. Zároveň jsou zohledněny a přizpůsobeny i podmínky při přípravě na celostátní soutěže. Hlavním cílem těchto hodin je probudit a upevnit zájem o sport, protože by se měl v budoucnu stát neodmyslitelnou součástí života každého dítěte. Mělo by v něm nalézat především uspokojení a radost z dosaženého výkonu.

Předpokladem úspěšného vedení hodiny tělesné výchovy je podrobná příprava jednotlivých činností, případně jejich variant. Jako pozorovatel jsem se zúčastnil několika hodin TV sluchově postižených. Pro ilustraci uvádím schéma jedné z nich. Tu srovnám s výukou tělesné výchovy stejně starých žáků na běžné škole.

Hodinu se sluchově postiženými vedli dva pedagogové. Oba ovládali znakovou řeč. Měli na starosti skupinu osmi dětí ve věku 14 až 16 let. Dvouhodinové vyučování zahájil standartní nástup žáků. Následovalo seznámení s průběhem hodiny. Hlavní náplní byl skok daleký.

V *úvodní části* zvolili vyučující na zahřátí formu klasické honičky ve vymezeném území. Následovala standartní rozcvička pod vedením jednoho z pedagogů. Druhý kontroloval správné provádění jednotlivých cviků. Bylo vidět, že atletickou abecedu mají žáci dobře zažitou. Přesto se objevovaly zejména v koordinaci pohybů drobné nedostatky. Na ně vyučující ihned upozorňovali a trvali na okamžité nápravě.

V *průpravné části* skoku dalekého se vycházelo z předcházejících hodin. Děti už měly vysvětlené zásady, které bylo třeba k úspěšnému zvládnutí skoku dodržet. Jednalo se zejména o koordinaci pohybů při rozběhu a následném odrazu na odrazovém prkně. Největší problémy byly v odhadu správné vzdálenosti. Nelehkým úkolem bylo i zvládnutí odpovídajícího počtu kroků při rozběhu. Pro zvládnutí těchto prvků žáci

prováděli standartní cviky jakou jsou odrazy z jedné nohy, odrazy z obou nohou, odrazy z místa do dálky a jelení skoky.

V *hlavní části* probíhal přibližně třicetiminutový samotný nácvik skoku dalekého, bez měření dosažené vzdálenosti. Následovaly tři platné měřené pokusy. Všechny výkony byly zaznamenávány a komentovány nejen pedagogy, ale i dětmi samotnými. Šlo o to, aby si cvičenci zafixovali správné návyky a vyvarovali se opakování stejných chyb.

V *závěrečné části* byla hodina tělesné výchovy ukončena závěrečným nástupem. Při něm pedagogové zhodnotili nejen její celkový průběh, ale i jednotlivé výkony žáků. Zároveň je seznámili s předběžným plánem následující vyučovací jednotky.

Všichni žáci bez výjimky se zapojili do jednotlivých činností. Hodina byla vedena ve znakové řeči s využíváním odezírání ze strany žáků. Někteří z nich cvičili po celou dobu se sluchadly, jiní měli kochleární implantáty. Cvičilo se na venkovním pozemku školy. Hodina probíhala překvapivě svižně, děti akceptovaly všechny pokyny svých pedagogů. Nikdo žádnou činnost nebojkotoval ani se jí nevyhýbal. I přes drobné nedostatky způsobené sluchovým handicapem bylo vidět, že děti sportovní aktivity baví.

Srovnání hodin TV sluchově postižených s výukou TV v běžné škole

Stavba hodiny tělesné výchovy na škole pro sluchově postižené se v *žádné části* neliší od běžné školy. *Prostředky* využívané v hodinách TV určuje *náplň* hodin. V hodině nácviku *skoku dalekého* bylo použito naprosto běžných pomůcek i pokynů, které byly vedeny ve znakové řeči. *Výkony*, které jsme mohli porovnat, se lišily velice mírně od výkonů zdravých dětí. Běžný divák si na první pohled nevšimne, že se jedná o postiženého sportovce.

Přesto, že jsem nevedl hodiny se stejným zaměřením, mohu zodpovědně uvést pouze drobné odlišnosti mezi oběma cvičebními jednotkami. Největší rozdíl je v komunikaci a ve výběru vhodných činností. Nutná je i průběžná kontrola dostatečné bezpečnosti, u sluchově postižených dvojnásobná.

Obě skupiny dětí se musí vhodně motivovat. Je důležité udržovat stálou kázeň a trvat na dodržování pevně stanovených pravidel. Nesmí chybět hodnocení předvedených výkonů a pochvala za jejich provedení.

Odpověď na otázku č. 4

Jaká je náplň volného času sluchově postižených dětí a mládeže ve vztahu k pohybovým aktivitám?

Nejen historie ukazuje, že handicapovaní lidé mají stejná přání a touhy jako lidé zdraví. Nezáleží ani na věku či vzdělání. Jde o přirozenou chuť něco nového zkoušet, vytvářet, objevovat nebo prožívat, ať už individuálně či v kolektivu. S pozitivními zkušenostmi kráčí ruku v ruce též zklamání, neúspěchy, ztráty i úplné prohry. Ve zdravější majoritní společnosti se tytéž potřeby klasifikují velmi často jako zásadní a jakákoliv odchylka je hodnocena přinejmenším jako nestandardní.

Jen neradi si připouštíme svá selhání. Obvykle hledáme jejich příčinu všude kolem, jen ne v sobě. Takový handicapovaný člověk se ale velmi často pouští do činností, o kterých už předem ví, že k jejich stoprocentnímu zvládnutí mu něco chybí. Zdravé populaci se jeho snažení jeví mnohdy jako nepochopitelné. A tak přesto, že kolem sebe vidí postižené spoluobčany a ujišťuje se o tom, co všechno pro ně dělá a jak jim rozumí, skutečnost je poněkud jiná.

Sluchově postižení lidé se na první pohled od zdravých vůbec neliší. Mohou v podstatě dělat stejné věci jako jejich zdraví sousedé. Má to však jeden velký háček. Obě skupiny se musí spolu naučit komunikovat. Spoustu lidí si nerozumí, přestože mluví stejným mateřským jazykem. Jejich potřeba komunikace však pro ně není natolik důležitá. Sluchově postižení lidé si však tolik vybírat nemohou. Je to skutečná výhra, když se setkají s člověkem ovládajícím znakovou řeč a jen tak si s ním mohou popovídat.

Totéž platí samozřejmě i tehdy, chtějí-li si sluchově postižení lidé zasportovat. Nejvíce příležitostí se jim naskýtá v době základní školní docházky. V rámci tělesné výchovy se seznamují s různými typy sportů a dostávají příležitost změřit své síly se stejně handicapovanými vrstevníky. Většina školských zařízení se navíc zapojuje do celostátních soutěží. A tak žáci a posléze i středoškolská mládež mohou využívat nejen sportovní, ale i neméně důležitý kontakt v rámci těchto sportovních setkání.

S přibývajícím věkem často zájem o sport u sluchově postižených opadá. Ztrácí motivaci a důsledné vedení pedagogů, více si uvědomují svůj handicap a mají tendenci uzavírat se před okolním světem. Jen málokdo má takový talent, chuť a oporu v rodině,

že se postupně vypracuje až na profesionální úroveň. Problémem bývá i udržování si své kondice v rovině rekreační. Ať už mluvíme o jakémkoli sportu, vždy je nezbytná komunikace s okolím.

A tak se sluchově postižení lidé soustředí jen na pasivní sledování sportovních událostí a pro sebe aktivní vyžití moc nevyhledávají. Důvodem je mnohdy i nedostupnost vhodného sportovního zařízení nebo neochota zdravého okolí takového člověka mezi sebe přijmout. Je snadnější vymluvit se předem na obavu z nedorozumění, než se pokusit najít společně vhodnou formu komunikace.

Díky celé řadě dobrovolníků však u nás přesto existuje řada sdružení, sportovních spolků a klubů, které sluchově postiženým lidem poskytují vhodné zázemí. V závislosti na financích a v neposlední řadě i ochotě svých činovníků se starají nejen o sportovní, ale většinou i o kulturní aktivity svých členů. Bez komunikace s organizacemi zdravých lidí by to nešlo. A tak se projevuje snaha o spolupráci s jejich podobně zaměřenými kluby. Většinou se však jedná o ojedinělé akce, které neplní odpovídající očekávání obou stran.

Na vině je opět nedostatečná komunikace. To vyplývá i z rozhovoru s dvacetiletou sluchově postiženou dívkou. Jako žákyně MŠ, ZŠ a střední školy pro sluchově postižené v Riegrově ulici v Českých Budějovicích celkem ráda sportovala. Hrála volejbal a florbal. Věnovala se i atletickým disciplínám, zejména běhu na 60 metrů. Reprezentovala školu na několika celostátních žákovských hrách. Mezi sportujícími spolužáky si našla i kamarády, s kterými udržovala kontakt i mimo školu.

U svých sportovních aktivit však po ukončení základní školní docházky nezůstala. Odejela do Prahy, aby se mohla dál vzdělávat v nějakém učebním oboru. Vyučila se cukrářkou a ráda by pokračovala v dalším studiu. V současné době hledá brigádu, aby se mohla ve svém oboru zdokonalovat a aby se co nejvíce přiblížila realitě v praxi. A už se opět objevuje problém komunikace. Z její strany se jedná spíše o strach a obavy z toho, aby díky nedorozumění nebyla pro smích. Ze strany potenciálního zaměstnavatele jsou to obavy ze změny pracovní atmosféry v již zaběhnuté a vyhlášené provozovně.

I přesto, že se jedná o sportovně založenou dívku, aktivní sportovní aktivity provozuje pouze nárazově. Ráda jezdí na kole, občas se svým dvojčetem (slyšící sestrou) chodí hrát volejbal. Sama do žádného sportovního centra ani klubu nechodí, přestože by uvítala společnost jak stejně handicapovaných mladých lidí, tak i zdravých. Sleduje sportovní televizní přenosy, zkusila se sestrou navštívit diskotéku. Sama s

okolím komunikuje převážně znakovou řečí, protože její mluvě rozumí pouze rodina a blízcí přátelé. Většinu svého volného času tráví u počítače a na sociálních sítích, zejména OVO, komunikuje na dálku se svými vrstevníky.

Podobným způsobem se chovají i ostatní mladí lidé, kteří v současné době upřednostňují vysedávání na facebooku před aktivní zábavou. Není proto divu, že nejen školská zařízení všech typů, ale i sportovní kluby bojují o nové členy. Pasivní povyražení u počítače, televize nebo v kině jsou ale slabou náhradou za vyplavené hormony štěstí po skutečné tělesné aktivitě.

I v celé řadě klubů sluchově postižených lidí se schází většinou starší generace. Jejich sportovní aktivity se zpravidla orientují jen na pěší výšlapy. Přínos těchto spolků je však neoddiskutovatelný. Dávají sluchově postiženým možnost volby, jak naložit se svým volným časem. A už jen sama skutečnost, že se mohou podělit o své problémy se stejně handicapovanými lidmi, je jistě fakt zcela pozitivní.

Ti, kteří mají zájem a odpovídající zázemí, se však mohou zapojit do závodních klubů s dlouholetými zkušenostmi ve výchově aktivních sportovců. Díky nim se Česká republika chlubí řadou vynikajících reprezentantů sluchově postižených i na mezinárodní úrovni.

Od roku 1993 je u Ministerstva vnitra České republiky (MV ČR) zaregistrováno Centrum zdravotně postižených jižních Čech, o.s.. Vzniklo jako občanské sdružení. Jeho činnost zahrnuje nejen sportovní, ale i kulturní a sociální aktivity pro všechny handicapované, bez rozdílu zdravotního postižení a věku. Toto centrum se nachází v místě dřívější Lannovy loděnice v Českých Budějovicích. Spolupracuje s Červeným křížem.

Zakladatelem a zároveň ředitelem je pan Jiří Smékal. Rozhodl se své sportovní i trenérské zkušenosti předávat handicapovaným. Pod vedením tohoto bývalého reprezentanta v řecko-římském zápase pronikají do tajů nejen výkonnostního sportu mladí handicapovaní lidé. Členská základna zahrnuje zájemce o gymnastiku, atletiku, kondiční cvičení, vzpírání, míčové hry a další aktivity. Jsou zde sprostředkovány i další společenské aktivity, včetně sociálně terapeutické, výchovné a vzdělávací činnosti. Důraz je kladen na využití všech dostupných prostředků pro plnohodnotnou integraci handicapovaných občanů do společnosti.

Speciálně zdravotní tělocvik a rozvíjení fyzické kondice si berou na starosti vyškolení odborníci. Úsve spolupracují s odbornými lékaři, fyzioterapeuty a středním zdravotnickým personálem. Zároveň centrum zajišťuje poradenskou službu pro nákup

speciálních pomůcek pro handicapované či jejich zapůjčení. Praktickou výuku zde absolvují vybraní studenti zdravotních a sociálních škol. Všesportovní přípravku mohou od čtyř let navštěvovat i děti bez postižení. Stejně tak je nabízeno kondiční cvičení všem seniorům.

Úspěšnou činnost zaručuje nejen nadšení všech přímo zainteresovaných lidí, ale i spolupráce s celou řadou institucí. Lze jmenovat například Konto Bariéry, Nadační fond Čs. Rozhlasu, Rotary Club ČB a sociální odbor českobudějovického Úřadu Města a Krajského Úřadu Jihočeského kraje.

Všechny sportovní aktivity mají společný cíl. Snaží se o co nejoptimálnější podporu handicapovaných, a to jak v rámci obecně pohybových terapií či rekreačních cvičení, tak i v disciplínách vrcholového sportu. Je samozřejmé, že sluchově postižení zde mají také dveře otevřené. Dávají však přednost svým speciálním organizacím. Momentálně nenavštěvují centrum žádné děti ani těžce sluchově postižená mládež.

5. Shrnutí

Moje práce je rozdělena do dvou částí. V první z nich se zabývám specifiky těžkého sluchového postižení. Zaměřil jsem se zejména na vývoj a stimulaci pohybových dovedností. Je zde vymezena důležitost tělesných cvičení a sportu pro sluchově postižené. Tento handicap má velký význam i v celkovém rozvoji osobnosti handicapovaného člověka. Práce charakterizuje jednotlivá sportovní odvětví vhodná pro tuto skupinu postižených lidí. Zmíněny jsou i další zdravotní, rehabilitační a psychorelaxační činnosti.

V odpovědi na první stanovenou otázku v praktické části jsem uvedl nejvýznamnější kluby a sportovní oddíly České republiky, v kterých se tito lidé scházejí. Provedl jsem podrobnější analýzu a zhodnocení nabídky sportovního vyžití pro těžce sluchově postižené děti a mládež v jižních Čechách. Navštívil jsem několik míst, kde sídlí nebo sídlily Základní organizace Svazu neslyšících a nedoslýchavých.

V další otázce jsem se zabýval druhy sportů a soutěží, ve kterých se těžce sluchově postižení realizují.

Třetí otázka směřovala ke stavbě a průběhu hodiny TV sluchově postižených a k jejímu srovnání s hodinou se zdravými žáky.

V odpovědi na čtvrtou otázku jsem zmapoval náplň volnočasových sportovních aktivit.

Během výzkumu jsem pracoval s výsledky dotazníků, rozhovorů a pozorování. Všechny tyto metody mi umožnily sestavit přehled sportovního vyžití, které je společností sluchově postiženým lidem nabízeno. Zahrnuje jak činnost organizovanou, tak aktivity individuální.

Ukázalo se, že všechna sportovní zařízení dostupná nejen sluchově postiženým nejsou jimi pravidelně navštěvována díky těžko překonatelné komunikační bariéře mezi sluchově postiženými a zdravými lidmi. Do aktivní činnosti a pravidelných tréninků spojených s přípravou na soutěže v konkrétních sportovních odvětvích se však mnoho sluchově postižených nezapojuje ani ve svém klubu. Zejména mládež často ukončuje pravidelné organizované sportování s ukončením školní docházky. Nadále se věnuje převážně individuálním sportovním aktivitám ve volném čase.

Moje práce poukazuje na skutečnost, že sluchově postižení při svých sportovních aktivitách narážejí na komunikační bariéru se zdravými lidmi. Často

se nedokáží domluvit ani mezi sebou. Budějovický sportovní klub neslyšících v jižních Čechách se potýká s nedostatkem mladších členů a jejich nábořem. Nedaří se spolupráce s jedinou školou pro sluchově postižené v Českých Budějovicích.

Myslím si, že je také nedostatek kvalifikovaných neslyšících i slyšících trenérů, kteří by se této problematice s chutí věnovali.

6. Závěr

Z mého výzkumu vyplývá, že těžce sluchově postižení lidé mají všechny předpoklady k provozování sportovních aktivit. V tomto směru je nabídka klubů a oddílů v rámci České republiky celkem příznivá. Mohu říci, že v jižních Čechách je však situace poněkud odlišná. Sportovní klub jako takový funguje v podstatě pouze v Českých Budějovicích. Děti však dávají přednost organizovaným sportovním aktivitám pouze na základní škole a mládež se nedaří do tohoto sportovního klubu nalákat. Z toho také pramení problémy tohoto sportovního klubu zapojovat se do soutěží. Většina jeho členů provozuje raději individuální sportovní aktivity a nebo je ve věku seniorském, kdy je pravidelné soutěžní klání nelákají.

Generace dětí a mládeže sluchově postižených se chová stejně jako její zdraví vrstevníci. Je závislá na moderních sdělovacích prostředcích, zejména na mobilech a počítačích. Prostřednictvím této komunikace udržuje kontakt na dálku. Je to pohodlnější než setkávání se při organizované sportovní činnosti. Navíc po ukončení základní školní docházky často odcházejí mimo České Budějovice. Není zde výběr středoškolského studia pro sluchově postiženou mládež odpovídající jejímu zájmu a potřebám.

To však neznamená, že by se v jižních Čechách nenašli dobří sluchově postižení sportovci. O tom se můžeme přesvědčit v záznamech Budějovického sportovního klubu neslyšících. Většina výrazných úspěchů však spadá do let minulých. Na této situaci se podílí zrychlený životní styl, vysoké pracovní nasazení a pestrá nabídka volnočasových aktivit. Svou roli hrají často i omezené finanční prostředky.

Výzkum potvrzuje, že se sport těžce sluchově postižených dětí a mládeže jižních Čech potýká se stejnými problémy, jako má sport majoritní zdravé populace.

7. Seznam použité literatury

1. Crháková, M., *Smysly – Ucho*. Brno: 2006. Bakalářská práce. Univerzita Masarykova. Fakulta sportovních studií. Vedoucí bakalářské práce: Doc. MUDr. Jitka Hanzlová Csc.
2. Ferenčík, J., *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*, Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-367-6
3. Houdová, Z., *Sluchové postižení u dětí – komplexní péče*. 1. vyd. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-623-6.
4. Jirka, J. a kol., *Sto let královny*. Olomouc: Iris, 1997. ISBN 80-85893-11-8.
5. Keblová, A., *Speciální školy pro sluchově postižené v České republice*. Praha: Septima, 2000.
6. Kopáček, J., *Encyklopedie Českých Budějovic*. České Budějovice: Nebe, 1998. ISBN 80-238-3392-8
7. Krahulcová, B., *Komplexní komunikační systémy těžce sluchově postižených*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-239-7.
8. Kročanová, J., *Sluchovo postihnuté dieťa v počujúcom rodinom prostredí*. Speciální pedagogika 2, 2000. ISSN 1211-2720.
9. Lejska, M., *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-038-7.
10. Lejska, M., a kol., *Základy praktické audiologie a audiometrie*, 1. vyd. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1994. ISBN 80-7013-178-0.
11. Matějček, Z., *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum, 1989. ISBN 08-056-89.

12. Pánek, P., *Dějiny sportu českých neslyšících*. Praha: 2009. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Fakulta filozofická. Vedoucí bakalářské práce: Doc. Ing. Jaroslav Hrubý, CSc.
13. Pulda, M., *Jak žít se sluchovou vadou*, 1. vyd. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1996. ISBN 80-7013-226-4.
14. Půstová, Z., *Psychomotorický vývoj sluchově postižených dětí v předškolním věku*. Praha: Septima, 1997. ISBN 80-7216-022-2.
15. Roučková, J., *Cvičení a hry pro děti se sluchovým postižením*, Praha: Portál, 2006. ISBN, 80-7367-158-1.
16. Strnadová, V., *Úvod do surdopedie*. Liberec: Technická univerzita, 2002. ISBN 80-7083-564-8.
17. Světlík, M., *Postižení sluchu: současné možnosti sluchové protetiky*, 1. vyd. Praha: Triton, 2000. ISBN 80-7254-114-5.
18. Svoboda, B., *Pedagogika sportu*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0156-7.
19. Svobodová, K., *Logopedická péče o děti s kochleárním implantátem*, 1. vyd. Praha: Septima, 1997. ISBN 80-7216-002-8.
20. Šáchová, I., *Narušená komunikační schopnost u dětí s DMO a logopedická péče* in Kraus, J. a kol: *Dětská mozková obrna*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1018-8.
21. Šlapák, I; Floriánová, P., *Kapitoly z otorhinolaryngologie a foniatrie*. Brno: Paido, 1999. ISBN 80-85931-67-2.
22. Vágnerová, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-214-9.

23. Volejníková, M. a kol., *Sport neslyšících v České republice a bývalém Československu. I. díl*. Plzeň: Český svaz neslyšících sportovců, 1999. Vlastním nákladem.

Hypertextové odkazy:

Fikejs, J., Svět neslyšících-část 1 [online]. 17.4.2004 [cit. 2011-04-18]. Dostupné na www: <<http://ruce.cz/clanky/1/1-svet-neslysicich>>.

I. Pražský sportovní klub neslyšících [online]. Praha: I.PSKN, [cit. 2011-03-18]. Dostupné na www: <<http://www.ipsknpraha.estranky.cz/>>.

Budějovický sportovní klub neslyšících [online]. České Budějovice: BSKN České Budějovice, [cit. 2011-03-18]. Dostupné na www: <<http://www.bskn.estranky.cz/>>.

Sdružení sportovní klub Vítkovice neslyšících [online]. Vítkovice: SSK Vítkovice neslyšících, [cit. 2011-03-18]. Dostupné na www: <<http://www.sskvitkovice.unas.cz/>>.

Sportovní klub neslyšících Brno [online]. Brno: SKN Brno, 17.3.2009 [cit. 2011-03-18]. Dostupné na www: <<http://www.sknbrno.net/>>.

Sportovní klub neslyšících Hradec Králové [online]. Hradec Králové: SKN Hradec Králové, [cit. 2011-03-18]. Dostupné na www: <<http://www.sknhradec.estranky.cz/>>.

Sportovní klub Olympia Praha [online]. Praha: SK Olympia Praha, [cit. 2011-03-18]. Dostupné na www: <<http://sk.olympia.sweb.cz/>>.

Sportovní klub neslyšících Plzeň [online]. Plzeň: SKN Plzeň, 11.2.2009 [cit. 2011-03-18]. Dostupné na www: <<http://www.sknplzen.cz/>>.

Sportovní klub SKIVÉLO neslyšících Olomouc [online]. Olomouc: SK SKIVÉLO neslyšících Olomouc, [cit. 2011-03-18]. Dostupné na www: <<http://www.skivelo.olnet.cz/>>.

Tělesná jednota Slovan neslyšících Zlín [online]. Zlín: TJ Slovan neslyšících Zlín, 18.3.2011 [cit. 2011-03-18]. Dostupné na www: <<http://www.tjslovanzlin.estranky.cz/>>.

MŠ, ZŠ a střední škola pro sluchově postižené České Budějovice Riegrova [online]. České Budějovice: MŠ, ZŠ a střední škola pro sluchově postižené České Budějovice Riegrova, [cit. 2011-04-22]. Dostupné na www: <http://www.sluchpostcb.cz/>

8. Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník pro žáky

Příloha 2: Dotazník pro učitele

Příloha 3: Řízený rozhovor

Příloha 4: Bulletin

Příloha 1

Dotazník pro žáky

Jsem studentem posledního ročníku Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, obor biologie a tělesná výchova a sport. Tento dotazník je vytvořen pro zjištění zájmu o sportování a pro zjištění možností ke sportování pro sluchově postižené. Dotazník je anonymní, proto se nikam nepodepisujte. Prosím vás o co největší upřímnost při jeho vyplňování – jedná se o výzkum, ve kterém mají pravdivé odpovědi svoji váhu.

Své odpovědi označíte kroužkem. Vybírejte je z nabízených možností. Odpovědi může být i více.

Věk.....

Pohlaví: dívka / chlapec

Třída.....

---

1) Sportuješ aktivně ? (Při záporné odpovědi další otázky nevyplňuj)

Ano/ Ne

ad 1) Zařazuješ sportovní aktivity do svého volného času?

- a) ano – pravidelně
- b) občas – podle nálady
- c) zřídka - podle možnosti
- d) ne

ad 2) Jakou formou sportuješ?

- a) jsem členem sportovního oddílu
- b) zúčastňuji se organizované TV ve škole
- c) pravidelně sportuji s rodinou
- d) dávám přednost volnému sportovnímu vyžití s kamarády

ad 3) Podtrhni podle svého zájmu pět nejoblíbenějších sportů, které provozuješ aktivně:

Fotbal, hokej, basketbal, volejbal, tenis, atletika, krasobruslení, plavání, šachy,

lyžování, sportovní střelba, cyklistika, stolní tenis a jiné (vypiš).....

.....

ad 4) Máš dostatečné možnosti ke sportování?

- a) ano – v rámci sportovního oddílu
- b) pouze v hodinách TV ve škole
- c) pouze v době dovolencých s rodiči
- d) nemám žádné

ad 5) Zajímáš se o sport také pasivně?

- a) ano – sleduji televizi
- b) ano – sleduji televizi, internet, tisk
- c) ano – sleduji televizi, internet, tisk a chodím také na zápasy a soutěže
- d) nikdy

ad 6) Podtrhni podle svého zájmu nejoblíbenější sporty, které sleduješ pasivně:

Fotbal, hokej, basketbal, volejbal, tenis, atletika, krasobruslení, plavání, šachy,

lyžování, sportovní střelba, cyklistika, stolní tenis a jiné (vypiš).....

.....

ad 7) Co ve svém sportovním vyžití postrádáš?

- a) odborné vedení – trenéra
- b) nedostatek příležitostí k soutěžení
- c) nedostatek finančních prostředků na vybavení

d) jiné nedostatky (vypiš).....

.....

ad 8) Vyhovuje ti skladba hodin TV na škole?

- a) ano
- b) většinou ano
- c) činnosti nejsou příliš pestré
- d) nechodím na TV

Děkuji za vyplnění dotazníku.

Příloha 2

Dotazník pro učitele

Jsem studentem posledního ročníku Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, obor biologie a tělesná výchova a sport. Tento dotazník je vytvořen pro zjištění zájmu o sportování a pro zjištění možností ke sportování pro sluchově postižené. Dotazník je anonymní, proto se nikam nepodepisujte. Prosím vás o co největší upřímnost při jeho vyplňování – jedná se o výzkum, ve kterém mají pravdivé odpovědi svoji váhu.

Své odpovědi označíte kroužkem. Vybírejte je z nabízených možností. Zkratka Tv v textu znamená tělesná výchova.

Věk.....

Pohlaví.....

Dosažené vzdělání .....

---

1) Zařazujete sportovní aktivity i mimo hodiny tělesné výchovy?

- a) ano – pravidelně
- b) často – podle atmosféry v kolektivu
- c) občas – podle časových možností
- d) zřídka
- e) ne

2) Jakou formu sportovních aktivit vybíráte pro sluchově postižené?

- a) skupinovou
- b) individuální
- c) kombinuji různé formy sportovních aktivit
- d) řídím se zájmem žáků
- e) vycházím z probíraného tématu

3) Vyberte nejoblíbenější sportovní aktivitu vašich žáků (vypište).

.....

4) Máte dostatečné možnosti ke sportování se svými žáky?

- a) ano – v rámci sportovního oddílu
- b) pouze v hodinách Tv ve škole
- c) pouze v době mimoškolních aktivit
- d) pouze nedostatečné – chybí vhodné prostory
- e) jiné.....

5) Máte podle vašeho mínění na škole dostatečné podmínky pro sport žáků?

- a) ano – máme perfektní podmínky pro sportování
- b) ano – máme dostatečné prostory i vybavení
- c) částečně – nemáme dostatečné prostory a vybavení
- d) snažíme se podmínky neustále zlepšovat
- e) nevyhovují

6) Sledujete se žáky sportovní dění na domácí i zahraniční scéně?

- a) ano – společně sledujeme vybrané sportovní přenosy
- b) ano – vybíráme zajímavosti z denního tisku
- c) občas – při práci na internetu
- d) pravidelně jeden z žáků informuje o dění ve sportovním světě
- e) nesledujeme

7) Máte přehled o mimoškolní sportovní činnosti svých žáků?

- a) ano – pravidelně mě informují o svých úspěších
- b) částečně – většina žáků neprovozuje sport závodně
- c) mimoškolní sportovní aktivity se rozebírají v rámci třídnických hodin
- d) informace jsou prezentovány na nástěnkách (fotografie, diplomy)
- e)jiné.....

Děkuji za vyplnění dotazníku.

Příloha 3

Řízený rozhovor

Jsem studentem posledního ročníku Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, obor biologie a tělesná výchova a sport. Tento dotazník je vytvořen pro zjištění zájmu o sportování a pro zjištění možností ke sportování pro sluchově postižené. Dotazník je anonymní, proto se nikam nepodepisujte. Prosím vás o co největší upřímnost při jeho vyplňování – jedná se o výzkum, ve kterém mají pravdivé odpovědi svoji váhu.

Věk.....

Pohlaví.....

Dosažené vzdělání .....

-
1. Kolik má klub členů a do kolika věkových kategorií jsou rozděleni v jednotlivých sportech?
  2. Jaké druhy sportů se v klubu pěstují ?
  3. Spolupracujete s nějakým školským zařízením?
  4. Jakých soutěží se členové nejčastěji zúčastňují ?
  5. Největší sportovní úspěch vašeho člena v posledních pěti letech?
  6. Jakým způsobem se zapojujete do organizování sportovních akcí v rámci naší republiky?
  7. Zúčastňujete se mezinárodních soutěží pro neslyšící?
  8. Spolupracujete i s oddíly zdravých sportovců?

9. V čem spatřujete největší nedostatky sportovních příležitostí pro neslyšící?

10. Jak pracujete v oblasti náboru nových členů?

Příloha 4

Budějovický sportovní klub neslyšících

České Budějovice

1955 – 55 – 2010

Bohumil Bažil

* 6. 11. 1892 - + 2. 9. 1962

První prezident sportovního klubu neslyšících

České Budějovice

Na podzim roku 1955 seskupil tehdy 62 letý Bohumil Bažil deset neslyšících sportovců, kteří se začali aktivně věnovat stolnímu tenisu. Pan Bažil působil ve funkci předsedy oddílu stolního tenisu celých pět let.

Dnes se budějovičtí sportovci aktivně účastní soutěží v šachu, halovém futsale i minikopané, bowlingu, šipkách, kartách Joker a turistice.

I přesto, že již uteklo mnoho let od prvního sportovního setkání, všichni máme na paměti pana Bažila, který měl jako první odhodlání a odvahu vést neslyšící sportovce.

Zdravím vás všechny, milí sportovci a spoluobčané, a ještě jednou děkuji všem.

Prezident BSKN České Budějovice
Viktor Sersen

Založení sportovního klubu

neslyšících sportovců

České Budějovice – Nové Hodějovice

Přehled historie volených prezidentů v Českých Budějovicích

1955	Bohumil Bažil	(TJ Slovan neslyšících České Budějovice) (*1892 - +1962)
1956 – 1960	Bohumil Bažil	(TJ Slavoj neslyšících České Budějovice)
1961 – 1973	Stanislav Gebr	(TJ Slavoj neslyšících České Budějovice) (*1927 - + 1984)
1974 – 1979	Václav Vokůrka	(TJ Sokol SP České Budějovice) (*1953)
1980 – 1989	Oldřich Čuta	(TJ Sokol SP České Budějovice) (*1942)
1990 – 1992	Zdeněk Kadlec	(TJ Sokol SP České Budějovice) (*1953)
1993 – 1994	Viktor Sersen	(TJ Sokol SP České Budějovice) (*1967)
1993 – 1994	Zdeněk Kadlec	(TJ Loko neslyšících České Budějovice)
1995 – 1996	Josef Talíř	(TJ Loko neslyšících České Budějovice) (*1956)
1995 – dodnes	Viktor Sersen	(BSKN České Budějovice)

Přehled historie názvu sportovního klubu v Českých Budějovicích

1955	TJ Slovan neslyšících České Budějovice
1956 – 1973	TJ Slavoj neslyšících České Budějovice
1974 – 1994	TJ Sokol SP České Budějovice
1993 – 1996	TJ Loko neslyšících České Budějovice
1995 – dodnes	BSKN České Budějovice

Přehled historie založení různých oddílů sportu v Českých Budějovicích

1955 – 1984	stolní tenis
1968 – dodnes	šachy
1974 – 1996	kopaná
1974 – 1992	nohejbal
1978 – 2002	kuželky
1983 – dodnes	halový futsal a minikopaná
1993 – 1996	tenis
1996	plážový volejbal
1999 – dodnes	bowling
1999 – dodnes	šipky
2000 – dodnes	turistika
2003 – dodnes	karty Joker
2005 – 2007	vodácké lodě

Účast v reprezentačních soutěžích MS, OH, ME

1995	ZOH – FIN	lední hokej	Milan Šťastný
2002	ME – FIN	bowling	Roman Polzer Jaroslava Polzerová

Účast v reprezentačních přátelských turnajích

1997	ČR	kuželky	Marie Tourková
------	----	---------	----------------

Mistrovství soutěže

M – ČSSR 1989 v kuželkách ženy

1. Vanišová Libuše (TJ Sokol SP České Budějovice)

M – ČSFR 1992 v kuželkách muži a ženy

2. Kadlec Zdeněk (TJ Sokol SP České Budějovice)
3. Polzer Roman (TJ Sokol SP České Budějovice)
3. Stummerová Jana (TJ Sokol SP České Budějovice)

M – ČSFR 1992 v halovém futsale muži

1. TJ Sokol SP České Budějovice

M – ČR 1994 v kuželkách muži

2. TJ Loko neslyšících České Budějovice

M – ČR 1995 v kuželkách ženy

2. Vlachová Marcela (TJ Loko neslyšících České Budějovice)

M – ČR 1996 v halovém futsale muži

3. BSKN České Budějovice

M – ČR 1999 v bowlingu ženy

1. Polzerová Jaroslava (BSKN České Budějovice)

M – ČR 2000 v bowlingu ženy

1. BSKN České Budějovice
3. Polzerová Jaroslava (BSKN České Budějovice)

M – ČR 2001 v bowlingu ženy

2. BSKN České Budějovice "A"

M – ČR 2001 v bowlingu muži

3. Polzer Roman (BSKN České Budějovice)

Bowlingová liga ČR 2001/2002 v bowlingu muži a ženy

1. BSKN České Budějovice

M – ČR 2002 v bowlingu ženy

2. Trojáčková Milada (BSKN České Budějovice)

M – ČR 2008 v halovém futsale "21" muži

1. BSKN České Budějovice

M – ČR 2010 v šachu muži

10. Houška Václav (BSKN České Budějovice)

Účast v zahraničních soutěžích

Kopaná

1983 – Erfurt (DDR)
1985 – Erfurt (DDR)
1990 – Bamberg (D)
1991 – Linz (A)
1991 – Wien (A)
1992 – Straubing (D)
1994 – Innsbruck (A)
1995 – Ravenna (I)

Kuželky

1981 – Gera (DDR)	1989 – Salzburg (A)
1981 – Altenberg (DDR)	1989 – Dessau (DDR)
1982 – Erfurt (DDR)	1990 – Linz (A)
1983 – Altenberg (DDR)	1991 – Linz (A)
1985 – Erfurt (DDR)	1991 – Wien (A)
1986 – Karl-Marx-Stadt (DDR)	1992 – Augsburg (D)

Halový futsal

1990 – Linz (A)
1994 – Wien (A)
1997 – Antwerpen (B)
1998 – Utrecht (NL)
2000 – Brugge (B)

Minikopaná

2003 – Graz (A)

Účast v zahraničních soutěžích

Šipky

- 2001 – Linz (A)
- 2002 – Schwandorf (D)
- 2002 – Landshut (D)
- 2003 – Ludwigsburg (D)
- 2008 – Fürth (D)
- 2008 – Budapest (H)

Karty Joker

- 2008 – Linz (A)
- 2009 – Linz (A)
- 2010 – Linz (A)

Vodácké lodě

- 2007 – z Německé do Hliníka nad Hronom (SK) – 72 km

Stolní tenis 1955

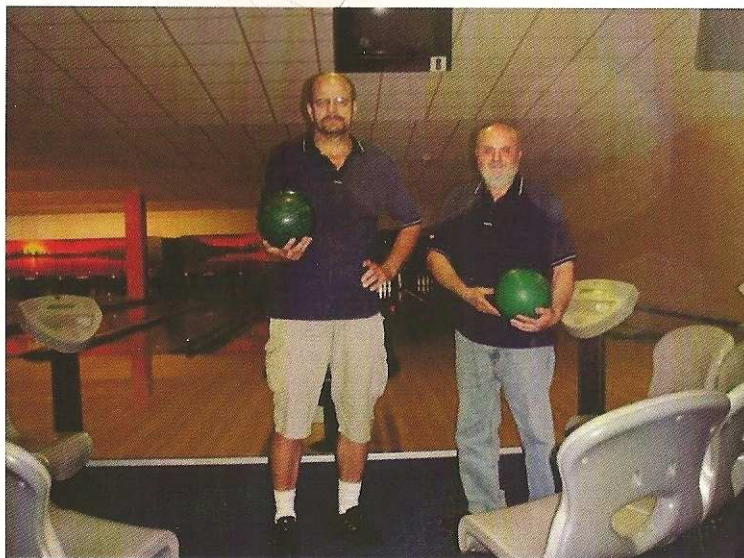
Stolní tenis

Šachy

Halový futsal a minikopaná

Bowling

Šipky

Turistika

Karty Joker